

UiT Norges arktiske universitet

Det juridiske fakultet

Forbudet mot ruspåvirket kjøring etter vegtrafikkloven § 22

En rettslig gjennomgang av regelverket for THC-påvirket kjøring, og særlig om villfarelse med hensyn til THC-konsentrasjonens størrelse

Henrik Sivertsen

Masteroppgave i rettsvitenskap, JUR-3902, vår 2024

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Tema og problemstillinger.....	1
1.2	Bakgrunn	2
1.3	Aktualitet	3
1.4	Metode	3
1.5	Videre fremstilling.....	5
2	Forbudet mot ruspåvirket kjøring.....	6
2.1	Vegtrafikkloven § 22 første og tredje ledd.....	6
2.2	Forskriftens grenser for THC	6
2.3	Formålene bak innføring av faste grenser for andre stoffer enn alkohol.....	7
2.4	Egenskapene til THC.....	9
3	Er grensene for THC fastsatt innenfor lovens fullmakt?.....	11
3.1	Gyldighetsspørsmålet	11
3.2	Nærmere om det sekundære hensynet	14
4	Kan grensene for THC i forskrift forankres i kriminaliseringsprinsippene?	18
4.1	Innledning.....	18
4.2	Kriminaliseringsprinsippene.....	18
4.3	Vurdering av faste grenser for THC opp mot kriminaliseringsprinsippene	20
5	Villfarelse med hensyn til THC-konsentrasjonens størrelse	24
5.1	Innledning.....	24
5.2	Rettsstatlige grunnkrav	24
5.3	Straffbarhetsvilkårene i vtrl. § 22 første ledd	25
5.4	Er objektive straffbarhetsvilkår forenlig med EMK art. 7?.....	26
5.4.1	Innholdet i «mental link»	29
5.4.2	Kort om «certain limits»	32
5.4.3	Forholdet til tidligere praksis under EMK art. 6 nr. 2.....	33

5.4.4	Momenter i forholdsmessighetsvurderingen	34
5.5	Tidligere rettspraksis om vtrl. § 22 fjerde ledd	38
5.6	Er det objektive straffbarhetsvilkåret «påvirket» forholdsmessig?	40
5.6.1	Begrunnelsen for bruken av objektivt straffbarhetsvilkår	40
5.6.2	Innholdet og alvoret	41
5.6.3	Sanksjonens karakter	43
5.6.4	Siktedes «disculperingsadgang»	44
5.6.5	Konklusjon	45
6	Avslutning	47
6.1	Bør de faste grensene for THC endres?	47
6.2	Bør vtrl. § 22 fjerde ledd erstattes med en aktsomhetsnorm?	49
7	Kilderegister	52
7.1	Lover og konvensjoner	52
7.2	Forskrifter	52
7.3	Forarbeider	52
7.4	Rettspraksis	53
7.4.1	EMD-praksis	53
7.4.2	Høyesterettspraksis	54
7.4.3	Underrettspraksis	54
7.5	Rapporter	55
7.6	Litteratur	55
7.7	Nettsteder	58
7.8	Nyhetsartikler	58
7.9	Annet	59

1 Innledning

1.1 Tema og problemstillinger

Denne avhandlingen omhandler forbudet mot føring av motorvogn under påvirkning av den psykoaktive komponenten THC (tetrahydrocannabinol) som finnes i cannabis. Forbudet er hjemlet i vegtrafikkloven § 22.¹ I forskrift er det fastsatt faste grenser for straffbar konsentrasjon av THC i blodet under føring av motorvogn.²

Jeg har valgt dette temaet fordi flere nyere studier har problematisert om faste grenser er egnet til å avgjøre om noen faktisk er påvirket av THC.^{3 4} Forskere har advart om at faste grenser for THC kan føre til at klinisk edru personer dømmes for ruspåvirket kjøring.^{5 6} Hvordan dette kan skje, kommer jeg tilbake til.

Det reises tre problemstillinger i denne avhandlingen. Den første problemstillingen er hvorvidt de forskriftsfaste grensene for THC er innenfor fullmakten gitt i lov. Den andre problemstillingen er hvorvidt bruken av faste grenser for THC kan forankres i kriminaliseringsprinsippene. Den tredje og mest omfattende problemstillingen omhandler villfarelsesregelen i vtrl. § 22 fjerde ledd, hvor det stilles spørsmål om regelens objektive innslag av skyld er forenlig med EMK art. 7.⁷

Av hensyn til avhandlingens omfang avgrenses det mot andre berusende eller bedøvende middel enn THC. Forbudet mot THC-påvirket kjøring har imidlertid nær sammenheng med forbudet mot alkoholpåvirket kjøring. Konsentrasjon av THC i blodet omregnes til promille,

¹ Lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk (vegtrafikkloven/vtrl.).

² Forskrift 20. januar 2012 nr. 85 om faste grenser for påvirkning av andre berusende eller bedøvende middel enn alkohol m.m. (forskrift om påvirkning av andre rusmidler enn alkohol).

³ Se Fitzgerald, R.L et. al. (2023) «In the largest trial to date involving experienced users smoking cannabis, there was no correlation between THC [...] in blood, OF, or breath and driving performance.»

⁴ Se Pearson, G. D. et. al. (2021) «Until there is more evidence-based consensus of opinion on meaningful thresholds for per se laws, we would recommend against reliance on such legislation.»

⁵ Se McCartney, D. et. al. (2022) «Indeed, it seems there is a significant risk of unimpaired individuals being mistakenly identified as ‘cannabis-impaired’ (and vice-versa) under this approach.»

⁶ Se Kleiman, M.A.R. et. al. (2018) «Thus a per se rule [...] carries a substantial risk of criminally punishing someone for impaired driving who was not, in fact, impaired.»

⁷ Konvensjon 4. november 1950 om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter (EMK).

slik at forbudsgrensen på 0,2 promille og straffeutmålingsgrensene på 0,5 og 1,2 promille gjelder tilsvarende for THC. Av den grunn blir det i enkelte sammenhenger nødvendig å trekke paralleller til forbudet mot alkoholpåvirket kjøring.

1.2 Bakgrunn

Forbudet mot å føre motorvogn under påvirkning av berusende eller bedøvende middel ble innført i motorvognlova i 1959.⁸ Det var ingen faste grenser for berusende og bedøvende middel på den tiden. For å vurdere om en fører var påvirket etter dagjeldende regelverk, måtte det vurderes konkret om den aktuelle stoffmengden av et rusmiddel medførte nedsatt kjøreevne.⁹ Vegtrafikkloven ble vedtatt i 1965, men medførte ingen endring i rettsstilstanden ved forbudet mot ruspåvirket kjøring.¹⁰ Det ble imidlertid innført faste grenser for alkoholpåvirkning allerede i 1936.¹¹ Opprinnelig var denne grensen satt til 0,5 blodalkoholpromille, men i 2001 ble den senket til 0,2.¹²

I 2007 satt Samferdselsdepartementet ned en arbeidsgruppe som skulle utrede og vurdere endringer i vegtrafikkloven for andre rusmidler enn alkohol. Arbeidsgruppens mandat var blant annet å utrede forslag om innføring av faste grenser for andre stoffer enn alkohol.¹³ De leverte rapport i 2009, som ble fulgt opp av både departementet og justiskomiteen.¹⁴ Arbeidet førte til endring av vegtrafikkloven § 22 og innføring av faste grenser i forskrift med hjemmel i vtrl. § 22 sjette ledd.¹⁵ Hvilke stoff som skulle omfattes og fastsetting av den nærmere grensen av hvert enkelt stoff, ble bestemt av en faglig rådgivningsgruppe.¹⁶ Forskriften trådte i kraft 1. februar 2012.¹⁷

⁸ Lov 20. februar 1926 nr. 2 Motorvognloven.

⁹ Jf. Prop.9 L (2010-2011) s. 6.

¹⁰ Ot.prp.nr.23 (1964–1965)

¹¹ Lov 16. juli 1936 nr. 14 (endringslov til Motorvognloven av 1926). Se også Engstrøm, B.E. (red.) og Matningsdal, M. (2023) juridika lovkommentar til vtrl. § 22 under *Generelt*.

¹² Jf. Ot.prp.nr.26 (1999-2000) s. 5.

¹³ Samferdselsdepartementet (2009) rapport fra arbeidsgruppe s. 3.

¹⁴ Prop.9 L (2010–2011) og Innst.105 L (2010–2011).

¹⁵ Lov 17. desember 2010 nr. 91 om endringer i lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk (endringer relatert til ruspåverka kjøring m.m.).

¹⁶ Jf. Prop.9 L (2010-2011) s. 24 pkt 3.4.3.

¹⁷ Jf. Forskrift om påvirkning av andre rusmidler enn alkohol § 2.

1.3 Aktualitet

Statistikk fra FHI viser at cannabis er det mest utbredte illegale rusmidlet for tiden.¹⁸ Cannabis eller THC utgjør således en stor del av statistikken for ruspåvirkning i trafikken.¹⁹ Mange personer dømmes årlig for ruspåvirket kjøring, etter å ha vært over grensene i forskrift under kjøring. På bakgrunn av nyere forskning om faste grenser, særlig for THC, er det nødvendig å undersøke regelverket nærmere.

I HR-2023-2307-A behandlet Høyesterett i avdeling hvorvidt den forskriftsbestemte grensen for THC-konsentrasjon i blodet er gyldig i relasjon til fullmakten gitt i lov.²⁰ Saken vekke stor interesse i media, og ble både direktesendt og fullsatt av publikum.²¹ En enstemmig Høyesterett kom til at forskriften var gyldig i relasjon til fullmakten, og at det er lovgivers eller forskriftsgivers oppgave eventuelt å endre forskriften.²²

Etter nyere EMD-praksis har også bruken av objektive straffbarhetsvilkår i straffebestemmelser blitt et særlig aktuelt tema. Sett i lys av villfarelsesregelen i vtrl. § 22 fjerde ledd, er vilkåret «påvirket» i vtrl. § 22 første ledd et slikt objektivi straffbarhetsvilkår. Hvorvidt slike vilkår er forenlig med menneskerettighetene blir omtalt som et vanskelig og komplekst juridisk spørsmål.²³

1.4 Metode

Avhandlingen bygger på alminnelig rettskildelære, hvor det tas utgangspunkt i de primære rettskildene for å utlede gjeldende rett – *de lege lata*. Med «primære rettskilder» menes de rettskildene med autorativ eller demokratisk forankring, som norsk lov, forarbeider og Høyesterettspraksis.²⁴ I avhandlingens avslutning vil jeg gi uttrykk for noen rettspolitiske betraktninger om gjeldende rett – *de lege ferenda*. I den forbindelse vil jeg diskutere om de faste grensene for THC bør endres og om villfarelsesregelen bør erstattes med et skyldkrav.

¹⁸ Se FHI (2023) *Narkotikabruk i Norge - Hovedpunkter*.

¹⁹ Se Oslo universitetssykehus (2023) *Rusmiddelstatistikk 2022* s. 7.

²⁰ Jf. HR-2023-2307-A avsnitt 2 og 23.

²¹ Se Thommessen, J.K. (2023) NRK.

²² Jf. HR-2023-2307-A avsnitt 46 og 48.

²³ Se Holter, K. (2021) Karnov lovkommentar til strl. § 21 note 1, nr. 9. Se også Grønning, L. mfl. (2023) s. 85.

²⁴ Se Skoghøy, J.E.A. (2018) s. 38-40.

I avhandlingen vil jeg behandle enkelte menneskerettighetsbestemmelser som følger av Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) og praksis fra Den europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD). EMK er inkorporert i norsk rett gjennom menneskerettighetsloven § 2 nr. 1.²⁵ Ved motstrid skal de angitte konvensjoner i mrl. § 2 gis forrang foran bestemmelser i annen lovgivning, jf. mrl. § 3.

Norske domstoler skal benytte samme tolkningsprinsipper som EMD ved tolkning av EMK, men det er EMD som i første rekke har til oppgave å utvikle konvensjonen.²⁶ Høyesterett har lagt til grunn at norske domstoler «[...] ikke bør anlegge en for dynamisk tolkning av konvensjonen».²⁷ Norske domstoler må søke å komme fram til hvordan konvensjonens bestemmelser skal forstås, «[...] på grunnlag av konvensjonsorganenes praksis og de verdioppfatninger og tradisjoner som vårt samfunn bygger på».²⁸

Grunnlovens kapittel E om menneskerettighetene er i stor grad inspirert av EMK.^{29 30} Menneskerettighetene som følger av Grunnloven «skal tolkes i lys av de folkerettslige forbildene».³¹ Høyesterett har imidlertid, av hensyn til statssuverenitetsprinsippet, forbeholdt seg retten til å «tolke, avklare og utvikle Grunnlovens menneskerettighetsbestemmelser» uavhengig av fremtidig praksis fra internasjonale håndhevingsorgan for de ulike inkorporerte konvensjoner.³²

Det følger av Grunnloven § 92 at «[s]tatens myndigheter skal respektere og sikre menneskerettigheter» som er nedfelt i Grunnloven og bindende traktater om menneskerettigheter, herunder EMK. I *Holship*-dommen presiserte Høyesterett at Grl. § 92 ikke kan tolkes som en inkorporasjonsbestemmelse som gir inkorporerte folkerettslige regler

²⁵ Lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven/mrl.).

²⁶ Jf. Rt. 2000 s. 996 på side 1007.

²⁷ Jf. Rt. 2000 s. 996 på side 1008.

²⁸ Jf. Rt. 2000 s. 996 på side 1008.

²⁹ Lov 17. mai. 1814 Kongeriket Norges Grunnlov (Grl.).

³⁰ Jf. Dok.nr.16 (2011-2012) s. 13-14.

³¹ Jf. Rt. 2015 s. 93 avsnitt 57.

³² Jf. Rt. 2015 s. 93 avsnitt 57.

grunnlovs rang. Bestemmelsen må heller forstås som «[...] et pålegg om å håndheve menneskerettighetene på det nivå de er gjennomført i norsk rett».³³

1.5 Videre fremstilling

Avhandlingen er delt opp i fire hovedkapitler. Kapittel 2 omhandler forbudet mot ruspåvirket kjøring. I den forbindelse vil lovens ordlyd, forskriftens grenser for THC, formålene med grensene og de farmakologiske egenskapene til THC behandles i delkapittel 2.1 – 2.4.

Formålet med dette kapitlet er å gi en dypere forståelse for problemstillingene som reises senere i avhandlingen.

Problemstillingen i kapittel 3 er om grensene for THC i forskrift ligger innenfor fullmakten gitt i lov. Denne problemstillingen ble reist i HR-2023-2307-A, så det vil være naturlig å ta utgangspunkt i dommen og vurdere Høyesteretts argumentasjon opp mot lovforarbeidene.

Spørsmålet i kapittel 4 er hvorvidt bruken av faste grenser som omfatter førere med THC i blodet, men som er klinisk edru, kan forankres i kriminaliseringsprinsippene. I delkapittel 4.2 vil jeg gjøre rede for kriminaliseringsprinsippene. Deretter, i delkapittel 4.3, vil de faste grensene vurderes opp mot kriminaliseringsprinsippene.

Kapittel 5 omhandler villfarelsesregelen i vtrl. § 22 fjerde ledd. Problemstillingen i dette kapitlet er om ileggelse av straff for overtredelse av vtrl. § 22, uten hensyn til skyld om ruspåvirkning, er forenlig med EMK art 7. I den anledning behandles grunnkravene for straff i delkapittel 5.2. I delkapittel 5.3 forklares hvorfor villfarelsesregelen i vtrl. § 22 fjerde ledd må anses som et objektivt straffbarhetsvilkår. Deretter vil jeg i delkapittel 5.4 og 5.5 undersøke om EMK art. 7 og relevant praksis fra EMD og Høyesterett legger begrensninger for bruken av objektive straffbarhetsvilkår. I delkapittel 5.6 vurderes hvorvidt vtrl. § 22 fjerde ledd er forenlig med EMK art 7.

I avhandlingens avslutning gir jeg uttrykk for noen rettspolitiske betraktninger om gjeldende rett. I den anledning vil jeg for det første vurdere om den forskriftsfastsatte grensen for THC bør endres, og for det andre vurdere om det objektive straffbarhetsvilkåret i vtrl. § 22 bør erstattes med en aktsomhetsnorm.

³³ Jf. HR-2016-2554-P avsnitt 70.

2 Forbudet mot ruspåvirket kjøring

2.1 Vegtrafikkloven § 22 første og tredje ledd

Forbudet mot å føre motorvogn under ruspåvirkning er nedfelt i vtrl. § 22 første ledd: «Ingen må føre motorvogn når han er påvirket av alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel.»

En alminnelig forståelse av ordlyden «påvirket» tilsier i denne sammenhengen en endring i en persons normale tilstand. Påvirkningen kan for eksempel innebære svekkelse av ens dømmekraft og kognitive funksjoner, herunder nedsatt av kjøreevne. Påvirkningen må skyldes et berusende eller bedøvende middel. Hvilke berusende eller bedøvende middel som omfattes av forbudet er fastsatt i forskrift.³⁴ Begrepet «påvirket» må imidlertid sees i sammenheng med vtrl. § 22 tredje ledd første setning:

«Overstiger konsentrasjon i blodet av annet berusende eller bedøvende middel grenser fastsatt i forskrift gitt med hjemmel i loven, eller en mengde slikt middel i kroppen som kan føre til så stor konsentrasjon av slikt middel i blodet, *regnes han i alle tilfeller for påvirket* i forhold til bestemmelsene i loven.» [Min kursivering]

Hvis en fører overstiger grensene fastsatt i forskrift, skal han altså *i alle tilfeller* regnes som påvirket i lovens forstand. Det er forskriftens grenser som er avgjørende om noen skal anses påvirket, og ikke en klinisk forståelse av «påvirket». Det kan dermed sies at «påvirket» er et juridisk begrep, og ikke et medisinsk begrep. Av denne grunn er det nødvendig å se nærmere på grensene fastsatt i forskriften.

2.2 Forskriftens grenser for THC

Som nevnt innledningsvis, var det den faglige rådgivningsgruppen som fikk i oppgave å vurdere hvor den nærmere grense for hvert enkelt stoff skulle settes. Rådgivningsgruppen benyttet et prinsipp som tok utgangspunkt i vanlige «rusdoser/påvirkningsdoser», som vil si en dose som medfører «[...] sentralnervøse effekter, inklusive psykomotorisk påvirkning».³⁵ Måleenheten for konsentrasjon av de ulike stoffene i forskriften er målt i mikromol (μM) per liter blod. Rådgivningsgruppen kom til at en rusdose av THC skulle tilsvare 0,020 mikromol

³⁴ Se forskrift om påvirkning av andre rusmidler enn alkohol, *Vedlegg 1* – Blant annet THC

³⁵ Se Samferdselsdepartementet (2010) rapport fra faglig rådgivningsgruppe s. 17, pkt. 4.4.

per liter blod, ettersom de mente det ville foreligge tydelig rusvirkning ved en slik konsentrasjon.³⁶

For å fastsette den nedre forbudsgrensen for THC-påvirkning benyttet rådgivningsgruppen samme metode som for alkohol. Metoden innebar simpelthen å dele rusdosen for det aktuelle stoffet på fem.³⁷ Den nedre forbudsgrense for THC ble satt til 0,004 mikromol per liter blod, ettersom det utgjør en femtedel av en rusdose på 0,020 mikromol THC.

Forskriften har som mål å angi grenser for når førere anses påvirket etter vtrl. § 22 første ledd, jf. tredje ledd.³⁸ I den anledning er det satt opp en tabell hvor blodkonsentrasjon målt i mikromol omregnes til straffbarhetsgrensene for promille.³⁹ En konsentrasjon på 0,004 mikromol THC per liter blod tilsvarer den nedre forbudsgrense på 0,2 promille. Dersom en fører overstiger 0,004 mikromol THC per liter blod, «[...] regnes han i alle tilfeller for påvirket [...]», jf. vtrl. § 22 tredje ledd. Ellers tilsvarer henholdsvis 0,010 og 0,030 mikromol THC per liter blod straffeutmålingsgrensene på 0,5 og 1,2 promille.

I neste delkapittel gjøres det rede for formålene bak lovendringen og innføring av faste grenser. Dette har betydning for enkelte problemstillinger senere i avhandlingen, særlig for kapittel 3 hvor det vurderes om forskriften ligger innenfor lovens fullmakt.

2.3 Formålene bak innføring av faste grenser for andre stoffer enn alkohol

Hovedformålet med innføringen av faste grenser for andre stoffer enn alkohol i 2012 var å forbedre trafikksikkerheten.⁴⁰

Forut for lovendringen måtte påvirkning av andre stoffer enn alkohol vurderes på bakgrunn av førerens kliniske tilstand.⁴¹ Tidligere kunne det være utfordrende å avdekke påvirkning hos enkelte førere, da ikke alle førere med lav promille fremsto påvirket ved en klinisk undersøkelse. Innføring av faste grenser ville etter departementets syn medføre reduserte

³⁶ Se Samferdselsdepartementet (2010) rapport fra faglig rådgivningsgruppe s. 17, pkt. 4.4.

³⁷ Se Samferdselsdepartementet (2010) rapport fra faglig rådgivningsgruppe s. 17 pkt. 4.4 nr. 3.

³⁸ Jf. forskrift om påvirkning av andre rusmidler enn alkohol § 1.

³⁹ Se forskrift om påvirkning av andre rusmidler enn alkohol *vedlegg 1*.

⁴⁰ Jf. Prop.9 L (2010-2011) s. 9.

⁴¹ Jf. prop.9 L (2010-2011) s. 15.

prosesskostnader, ettersom det trolig ville bli mindre behov for kliniske undersøkelser og sakkyndige uttalelser i retten.⁴² Ut ifra et rettslig ståsted kunne det dessuten oppfattes inkonsistent at et illegalt rusmiddel ble behandlet ulikt og muligens mildere enn alkohol – et lovlig rusmiddel. Lovendringen ble dermed begrunnet i et ønske om å skape et bedre samsvar mellom vegtrafikklovens regler om kjøring under påvirkning av alkohol og andre stoffer.⁴³

Innføring av svært lave fastsatte grenser ble basert på et utgangspunkt om nulltoleranse for føring av motorvogn under påvirkning. Lovendringen skulle innebære en tydelig markering om at rusmiddel og kjøring ikke hørte sammen, og var ment å innskjerpe forbudet mot ruspåvirket kjøring.⁴⁴ Politiet fikk hjemmel til å utføre spyttbasert hurtigtest for andre stoffer enn alkohol uten krav til mistanke mot føreren. Departementet mente at slike hurtigtester ville øke risikoen for at ruspåvirkede førere blir oppdaget og effektivisere politiets etterforskning.⁴⁵ Økt oppdagelsesrisiko i kombinasjon med skjerpning av forbudet mot ruspåvirket kjøring, ville etter departementets syn medføre at trusselen om straff ville bli mer nærliggende. Dette ville trolig øke allmennprevensjon og gi trafikksikkerhetsgevinster.⁴⁶

I proposisjonen fra 2011 vises det også til formålene bak lovendringen i 2000, hvor promillegrensen ble senket fra 0,5 til 0,2. Av proposisjonen fra 2000 fremgikk det at selv lave promilleverdier kan nedsette kjøreferdigheter, men at «[...] ulykkesrisikoen for førere med lav promille ikke synes å være særlig høyere enn for edru førere [...]».⁴⁷ Det ble anslått at ulykkesrisiko økte med bare 3 % ved 0,2 promille.⁴⁸ Denne omstendigheten gjorde det vanskeligere å ta stilling til kriminaliseringsspørsmålet, altså hvorvidt kjøring med lav promille er en atferd som kan føre til skade eller fare for skade. Til tross for denne utfordringen ble promillegrensen senket fra 0,5 til 0,2 i 2000.⁴⁹ Lavere promillegrense ble

⁴² Jf. Prop.9 L (2010-2011) s. 9.

⁴³ Jf. Prop.9 L (2010-2011) s. 9.

⁴⁴ Jf. Prop.9 L (2010-2011) s. 9.

⁴⁵ Jf. Prop.9 L (2010-2011) s. 9.

⁴⁶ Jf. Prop.9 L (2010-2011) s. 9.

⁴⁷ Jf. Ot.prp.nr.26 (1999-2000) s. 8

⁴⁸ Se Samferdselsdepartementet (2009) rapport fra arbeidsgruppe s. 46.

⁴⁹ Lov 22. september 2000 nr. 79 om endringer i lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk og i enkelte andre lover.

begrunnet med at førere ikke kunne spekulerte at de lå under grensen på 0,5 promille, samt den signaleffekt en lavere promillegrense trolig ville få for ruspåvirket kjøring.

Som arbeidsgruppen påpekte i sin rapport fra 2009, var det også begrenset vitenskapelig grunnlag for å innføre faste grenser for andre stoffer tilsvarende 0,2 promille.⁵⁰ På samme måte som for alkohol, blir kjøreevnen i liten grad svekket ved lav påvirkning (0,2 promille) av andre stoffer. Tilnærmingen til lavere promillegrense i lovendringen av 2000, ble dermed også lagt til grunn for lovendringen og innføringen av faste grenser for andre stoffer i 2012.⁵¹

2.4 Egenskapene til THC

Før det tas stilling til om forskriftens grenser er gyldig i relasjon til forskriftsfullmakten, er det nødvendig å redegjøre kort for de farmakologiske egenskapene til THC. Kjennskap til dette har betydning for alle problemstillingene som reises i avhandlingen. Med farmakologi menes hvordan kroppen tar opp, fordeler, bryter ned og skiller legemidler og andre rusmidler ut.⁵² I HR-2023-2307-A ble det oppnevnt to sakkyndige som avga en felles sakkyndig uttalelse om THC.

THC blir tilført i blodet etter inntak av cannabisprodukter, noe som kan skje ved røyking/inhalering eller spising.⁵³ De sakkyndige henviste til studier som viser at kjøreevne kan være svekket inntil fem timer ved røyking og inntil åtte timer ved spising av cannabisprodukter.⁵⁴ De sakkyndige beskrev videre at:

«Mengden THC i blodet vil være størst under eller rett etter røyking eller vaporisering [fordampning]. Fra blodet fordeles THC til resten av kroppen, der det binder seg i vev og spesielt i fettvev. I denne fordelingsfasen, som varer i noen få timer etter røykingen, faller konsentrasjonen av THC i blodet raskt.»⁵⁵

⁵⁰ Se Samferdselsdepartementet (2009) rapport fra arbeidsgruppe s. 43.

⁵¹ Jf. Prop.9 L (2010-2011) s. 9.

⁵² Se Øye, I. mfl. Store medisinske leksikon, *farmakokinetikk* (2020).

⁵³ Jf. HR-2023-2307-A avsnitt 18.

⁵⁴ Jf. HR-2023-2307-A avsnitt 18.

⁵⁵ Jf. HR-2023-2307-A avsnitt 18.

Etter fordelingsfasen vil THC som er lagret i fettvev føres tilbake i blodet og forsvinne ut av kroppen.⁵⁶ Dette kalles gjerne «eliminajonsfasen».⁵⁷ Denne eliminajonsfasen går sakte og tilsvarer ikke rusvirkningen de første timene etter inntak. Eliminajonsfasens lengde varierer dessuten mellom personer som inntar cannabisprodukter sporadisk og jevnlig. Med «sporadisk» menes inntak av cannabis opp til noen få ganger i uka og med «jevnlig» menes tilnærmet daglig bruk.⁵⁸

De sakkyndige beskrev deretter hvordan skillet mellom sporadiske og jevnlig inntak kan få betydning for eliminajonsfasen. Ved både enkeltinntak og sporadiske inntak vil fordeling av THC fra blod til fettvev være liten, slik at tilbakeføring fra fettvev til blod er av mindre eller ingen betydning.⁵⁹ Den målbare konsentrasjonen av THC kan i slike tilfeller forsvinne etter 6-8 timer, og ofte mye raskere enn det.

Ved jevnlig inntak rekker derimot ikke kroppen å bryte ned konsentrasjonen av THC i blodet før neste inntak. THC kan i slike tilfeller akkumuleres og nå høye konsentrasjoner som kroppen bruker lang tid på å eliminere, hvilket innebærer at THC kan påvises i blodet opptil flere uker etter sist inntak av cannabis.⁶⁰ Med «akkumulering» menes opphoping av konsentrasjon i blodet.⁶¹ THC-konsentrasjon i blodet kan altså påvises i lang tid, selv etter at ruseffekten og den nedsatte kjøreevnen var borte for lenge siden. På denne bakgrunn fremhever de sakkyndige at THC i blodet lite egnet indikator for nedsatt kjøreevne hos jevnlig brukere.⁶²

En annen komplikasjon ved akkumulasjon, er at det ikke er mulig å fastslå om THC-konsentrasjonen stammer fra et nylig eller tidligere inntak.⁶³ I praksis kan både en person som inntok cannabis for en uke siden og en annen person som inntok cannabis for tre timer siden, begge ha en konsentrasjon av THC i blodet som tilsvarer 0,2 promille.

⁵⁶ Jf. HR-2023-2307-A avsnitt 19.

⁵⁷ Se Øye, I. Store medisinske leksikon, *eliminajonsfase* (2018).

⁵⁸ Jf. HR-2023-2307-A avsnitt 20.

⁵⁹ Jf. HR-2023-2307-A avsnitt 19.

⁶⁰ Jf. HR-2023-2307-A avsnitt 19.

⁶¹ Se Holck, P. Store norske leksikon, *akkumulasjon* (2024).

⁶² Jf. HR-2023-2307-A avsnitt 20.

⁶³ Jf. HR-2023-2307-A avsnitt 20.

3 Er grensene for THC fastsatt innenfor lovens fullmakt?

3.1 Gyldighetsspørsmålet

I HR-2023-2307-A tok Høyesterett for første gang stilling til hvorvidt den forskriftsbestemte grensen for THC er gyldig i relasjon til fullmakten i vtrl. § 22 sjette ledd. Dersom forskriftens grenser ikke ligger innenfor fullmakten, vil det ikke foreligge hjemmel i lov til å straffe overtredelse av forskriften, jf. lovkravet i grl. § 96 og EMK art. 7. Det sentrale spørsmålet for Høyesterett var derfor om de faste grensene for THC lå innenfor fullmakten gitt i lov.⁶⁴

Saken gjaldt en kvinne som under kjøring ble stoppet av politiet. Det ble tatt spyttprøve som ga utslag på cannabis, og en senere blodprøve viste at hun hadde 0,0077 mikromol per liter blod. En slik blodkonsentrasjon av THC oversteg straffbarhetsgrensen på 0,2 promille, og det ble tatt ut tiltale mot henne. Ifølge kvinnen var det gått mer enn 8 timer siden inntaket av cannabis.

Høyesterett slo fast at formuleringen «regnes han i alle tilfeller for påvirket» i vtrl. § 22 tredje ledd, innebærer at det er grensene i forskrift som definerer hvem som regnes som påvirket.⁶⁵ At en fører ikke er påvirket i klinisk forstand er ikke til hindrer for anvendelse av forbudet, så lenge føreren har en mengde stoff i blodet som overstiger grensene i forskriften. Poenget Høyesterett fremhevet her, er at en klinisk forståelse av begrepet «påvirket» ikke innskrenker fullmakten for fastsetting av grenseverdiene.

Høyesterett viste også til de sakkyndiges uttalelse, hvor det ble påpekt at ikke alle vil være faktisk påvirket ved en blodalkoholpromille på 0,2.⁶⁶ Det Høyesterett fremhevet her er at lav alkoholkonsentrasjon – 0,2 i promille – medfører svært lav påvirkningsgrad, slik at enkelte førere ikke vil merke noen forskjell fra edru tilstand. På samme måte risikerer jevnlig brukere med THC akkumulert i blodet «å bli dømt for overtredelse av vegtrafikkloven § 22 om kjøring i påvirket tilstand, selv om de ikke i faktisk forstand har vært påvirket under kjøringen».⁶⁷ På grunn av ordlyden «regnes i alle tilfeller for påvirket» i vtrl. § 22 tredje ledd,

⁶⁴ Jf. HR-2023-2307-A avsnitt 23.

⁶⁵ Jf. HR-2023-2307-A avsnitt 28.

⁶⁶ Jf. HR-2023-2307-A avsnitt 29.

⁶⁷ Jf. HR-2023-2307-A avsnitt 21.

anses slike førere likevel som påvirket, så fremst deres blodkonsentrasjon overstiger forbudsgrensen. Ifølge Høyesterett lå det derfor allerede i lovens bestemmelser at klinisk edru sjåfører kan bli dømt for kjøring i ruspåvirket tilstand.⁶⁸

Høyesterett gikk deretter til forarbeidene. Innføring av faste grenser i forskrift ble som nevnt tidligere basert på et nulltoleranse-prinsipp for kjøring under påvirkning av andre rusmidler enn alkohol.⁶⁹ Nulltoleransetilnærmingen innebærer at det i praksis ikke vil være mulig å innta narkotika i tiden før kjøring uten å komme i straffansvar etter vegtrafikkloven.⁷⁰ I proposisjonen ble imidlertid fullmakten for fastsetting av grensene i forskrift presisert på følgende måte:

«I tråd med arbeidsgruppa sitt framlegg finn likevel departementet det tenleg at tilfelle der føraren under og/eller etter køyringa berre har hatt minimale restkonsentrasjonar, forårsaka av stoffinntak kanskje fleire dagar attende i tid, ikkje vert ramma av vegtrafikklova sitt forbod. D e p a r t e m e n t e t legg til grunn at lovfaste grenser basert på eit nulltoleranseprinsipp, berre vil ramme personar med stoffkonsentrasjonar i blod, «ved hvilke det kan foreligge mulighet for prestasjonsforringelse»».⁷¹

En lik presisering med noe annen formulering finnes også i justiskomiteens innstilling:

«Samstundes som at lovendringsforslaget har ein klar nulltoleranseprofil, har lova primært til formål å ramme førarar med slike stoffkonsentrasjonar i blodet at det kan ligge føre moglegheit for redusert prestasjonsevne. Ein ynskjer i størst mogleg grad å utelukke at førarar vert straffa etter vegtrafikklova på grunnlag av gamle restkonsentrasjonar av stoff i blodet der desse er så låge at dei ikkje på nokon måte kan ha innverknad på vedkomande si evne til å føre køyretyet.»⁷²

I tillegg til de nevnte uttalelsene i forarbeidene, viste Høyesterett til at minstegrensene for de ulike stoffene skulle sikre at vegtrafikkloven bare rammer tilfeller der det kunne foreligge

⁶⁸ Jf. HR-2023-2307-A avsnitt 29.

⁶⁹ Jf. Innst.105 L (2010-2011) *Endringer i vegtrafikkloven relatert til ruspåvirket kjøring*.

⁷⁰ Jf. Prop.9 L (2010-2011) s. 23.

⁷¹ Jf. Prop.9 L (2010-2011) s. 23.

⁷² Jf. Innst.105 L (2010-2011) *Sammendrag*.

mulighet for prestasjonsforringelse, samtidig som visse minimumskonsentrasjoner som stammer fra inntak for flere dager siden ikke skal rammes.⁷³

Fra forarbeidene sluttet Høyesterett at minstegrensene skal ivareta to kryssende hensyn: ramme tilfeller hvor det *kan* foreligge påvirkning, samtidig som tilfeller med restkonsentrasjoner som ikke gir påvirkning, ikke rammes.⁷⁴ Ivaretagelse av begge hensyn medførte et dilemma: «[j]o lavere grense, jo flere vil komme over grensa uten å være påvirket – og jo høyere grense, jo flere som kan være påvirket, vil havne under grensa».⁷⁵ Høyesterett tolket uttalelsene i forarbeidene, og særlig uttalelsen «[...] har lova primært til formål [...]» fra justiskomiteens innstilling, dithen at det førstnevnte hensynet var det primære.⁷⁶

Når det gjelder det sekundære hensynet, altså at forbudet ikke skal ramme førere med gamle restkonsentrasjoner som ikke svekker kjøreevnen, ble dette ansett «delvis ivaretatt».⁷⁷ Begrunnelsen for dette er imidlertid ikke helt tydelig. Høyesterett viste til at grensene for THC vil være i overenstemmelse med grensene for alkohol, og at grensene gir «en viss sannsynlighet» for faktisk påvirkning.⁷⁸ Videre ga Høyesterett uttrykk for at det er vanskelig å fastsette grenser som ivaretar begge kryssende hensyn samtidig.⁷⁹ Det kan også virke som at Høyesterett begrunnet sitt standpunkt med at grenseverdiene for THC ikke ble endret etter revisjonene i 2015 og i 2021.⁸⁰ Høyesterett synes å argumentere for at det ikke er problematisk at forskriften kan ramme klinisk edru sjåførere, når både lovens ordlyd og forarbeidsuttalelsene åpner for at klinisk edru førere kan rammes av forbudet.

Høyesterett uttalte at en høyere minstegrense enn dagens grense, i mindre grad vil ivareta det primære hensyn om å ramme tilfeller hvor det *kan* foreligge påvirkning.⁸¹ På denne bakgrunn konkluderer Høyesterett enstemmig at grensen for THC ligger innenfor lovens ramme, og at

⁷³ Jf. HR-2023-2307-A avsnitt 34 med videre henvisning til Prop.9 L (2010-2011) s. 18.

⁷⁴ Jf. HR-2023-2307-A avsnitt 39.

⁷⁵ Jf. HR-2023-2307-A avsnitt 39.

⁷⁶ Jf. HR-2023-2307-A avsnitt 39-41.

⁷⁷ Jf. HR-2023-2307-A avsnitt 45.

⁷⁸ Jf. HR-2023-2307-A avsnitt 44.

⁷⁹ Jf. HR-2023-2307-A avsnitt 45.

⁸⁰ Jf. HR-2023-2307-A avsnitt 42, Samferdselsdepartementet (2015) og (2021) Rapport fra referansegruppe

⁸¹ Jf. HR-2023-2307-A avsnitt 45.

forskriftens grenser for THC dermed er gyldig.⁸² Det kan imidlertid reises spørsmål om Høyesterett ivaretok det sekundære hensynet i tilstrekkelig grad gjennom sin argumentasjon.

3.2 Nærmere om det sekundære hensynet

Som nevnt ovenfor innebærer det primære hensynet at forbudet rammer førere som *kan* være påvirket. Det sekundære hensynet innebærer at forbudet i størst mulig grad ikke skal ramme førere med minimale stoffkonsentrasjoner som stammer fra et inntak flere dager tilbake i tid, som heller ikke påvirker kjøreevnen.

Høyesterett synes å ha vektlagt at grenseneverdiene i forskrift rammer tilfeller hvor det «kan» foreligge faktisk påvirkning.⁸³ Ved enkeltinntak og sporadiske inntak er ikke alle påvirket i faktisk forstand ved lav promille. Det er likevel holdepunkter for at enkelte faktisk vil være påvirket ved lav promille, slik at det *kan* foreligge påvirkning. Selv om ikke alle nødvendigvis er påvirket i faktisk forstand, fremstår det mindre urimelig at forbudet rammer også disse. Dette fordi inntaket skjedde for kort tid siden, slik at det er mer nærliggende for individet å selv anta at man fortsatt kan være påvirket.

Dette stiller seg annerledes for jevnlig brukere. Tar man et utvalg av flere jevnlig brukere som har akkumulert THC i blodet, kan deres blodkonsentrasjon overstige 0,2 promille selv en uke etter sist inntak. Når det har gått en uke etter sist inntak, er det ingen mulighet for prestasjonsforringelse på grunn av THC. Som nevnt ovenfor, svekkes kjøreevnen kun *inntil* 8 timer etter inntak. For disse kan det i større grad fremstå urimelig å rammes av forbudet, ettersom det har gått såpass lang tid siden sist inntak. Loven skiller imidlertid ikke mellom en person som har akkumulert THC i blodet og en som nylig inntok cannabis. Argumentet om at enkelte førere *kan* være påvirket i faktisk forstand ved 0,2 promille eller høyere, får altså betydning også for de tilfeller hvor det ikke foreligger mulighet for faktisk påvirkning.

Etter min vurdering vil restkonsentrasjoner av THC som følge av akkumulasjon falle innenfor de tilfeller som forarbeidene tok sikte at forbudet ikke skulle ramme: Det er tale om restkonsentrasjoner som stammer fra inntak flere dager siden og føreren har ikke nedsatt kjøreevne.

⁸² Jf. HR-2023-2307-A avsnitt 46.

⁸³ Jf. HR-2023-2307-A avsnitt 45.

Det er tilsynelatende den omstendighet at THC-konsentrasjonen skyldes «flere inntak» som gjør at akkumuleringstilfeller likevel rammes av forbudet. Høyesterett viser til at rådgivningsgruppen anbefalte at kun restkonsentrasjoner som stammer fra *et* enkeltinntak, skulle unntas forbudet.⁸⁴ En slik uttalelse finnes imidlertid ikke i lovforarbeidene.⁸⁵ I forarbeidene blir det kun nevnt at forbudet ikke skal ta hensyn til *toleranse*, hvilket må være noe annet enn *akkumulerte blodverdier*. Toleranse innebærer kroppens tilpasning til rusmiddelkonsponering over tid, hvor brukeren behøver større mengder av et stoff for å oppnå en ruseffekt.⁸⁶ Et fellestrekk med begrepene er at førerens faktiske påvirkning kan være lavere enn det blodkonsentrasjon tilsier. En sentral forskjell er at toleranse kun medfører lavere faktisk påvirkning i den *akutte påvirkningsperioden*, mens akkumulert blodverdi kan vare i flere uker.

Å ikke ta hensyn til flere inntak innebærer en betydelig innskrenkning på hvilke tilfeller som ikke skal rammes av forbudet. Konsentrasjon av THC ved enkeltinntak og sporadiske inntak vil som nevnt elimineres raskt, og ofte raskere enn tidsvinduet for faktisk ruspåvirkning.⁸⁷ Ved *et* enkeltinntak vil det så og si aldri være restkonsentrasjoner over 0,2 promille etter den akutte påvirkningsperioden på inntil 8 timer. Av den grunn aktualiseres ikke unntaket ved enkeltinntak. Dersom «flere inntak» ikke under noen omstendighet kan unntas forbudet, vil sekundærhensynet bli illusorisk. Høyesterett bemerket dessuten at det ikke er klart hva som menes med «minimale» restkonsentrasjoner, da dette ikke forklares nærmere i forarbeidene.⁸⁸ Det er altså uklart hvilke tilfeller som kan unntas forbudet, hvis ikke akkumuleringstilfellene er et typetilfelle som kan unntas.

Videre var grensene for THC ment å være i overenstemmelse med grensen for alkohol.⁸⁹ Likevel synes det å være betydelige avvik mellom forbudet mot THC- og alkoholpåvirket kjøring, på grunn av stoffenes farmakologiske egenskaper. I motsetning til THC, er det for alkohol en klar sammenheng mellom blodalkoholpromille og faktisk påvirkning. Grunnen til at sammenhengen er klarere for alkohol, er fordi forbrenning av alkohol skjer *konstant*.

⁸⁴ Jf. HR-2023-2307-A avsnitt 44.

⁸⁵ Se Paust, D.H. *Karnovs tidsskrifter* (2023) pkt. 9, hvor det samme påpekes.

⁸⁶ Øye, I. Store medisinske leksikon, *toleranse* (2021).

⁸⁷ Jf. HR-2023-2307-A avsnitt 19 (inntil 8 timer).

⁸⁸ Jf. HR-2023-2307-A avsnitt 37.

⁸⁹ Jf. HR-2023-2307-A avsnitt 44. Se også Prop.9 L (2010-2011) s. 9.

Kroppen forbrenner alkohol gjennomsnittlig 0,15 promille per time.⁹⁰ Siden alkohol forbrennes konstant, er det i større grad mulig å anslå tidsrommet hvor en person faktisk var påvirket gjennom tilbakeregning. Ved jevnlig inntak er eliminasjonsfasen for THC derimot langsom og uforutsigbar, slik at det blir svært vanskelig å anslå tidsrommet en fører faktisk var påvirket.

Disse farmakologiske forskjellene synes ikke å bli tatt høyde for etter gjeldende rett. Personer som inntar alkohol relativt jevnlig, for eksempel fredag og lørdag hver helg, vil ikke risikere å ligge over forbudsgrensen mandagen etter. Personer som inntar cannabis i et tilsvarende omfang, kan derimot risikere å ligge over forbudsgrensen mandagen etter og muligens lenger. Dette illustrerer at grensene for THC i praksis egentlig ikke samsvarer særlig godt med promillegrensen for alkohol. Et regelverk som tar sikte på å behandle alle rusmidler likt uavhengig av deres rettslige status, men som i praksis slår ut forskjellig, kan neppe sies å ha skapt et «betre samsvar» mellom regler for alkohol og andre rusmidler som THC.

Under høringen av innføringen av regelverket i 2009, var det en høringsinstans som hadde innvendinger til de faste grensene. Statens legemiddelverk mente det ville være «[...] utopisk ut fra dagens tilgjengelige data å tilstrebe og ha nulltoleranse med minstegrenser på nivå med 0,2 promille etanol for alle de ulike narkotiske stoffene, samtidig som det skal utelukke stoffinntak flere dager tilbake før den aktuelle kjøringen.»⁹¹ Legemiddelverket var derfor av den oppfatning at de faste grensene måtte settes høyere «[...] for å unngå at restkonsentrasjonar frå fleire dagar attende i tid skal medføre straffeansvar etter vegtrafikklova [...]». Høyesterett mente derimot at en høyere grense ville i mindre grad ha ivaretatt nulltoleranseprinsippet som lovendringen primært bygger på.⁹² Det er likevel enkelte som hevder at noe høyere grenser ikke vil føre til verre trafikksikkerhet.⁹³

Høyesteretts begrunnelse for hvorfor det sekundære hensynet var delvis ivaretatt, fremstår etter dette lite overbevisende. Det er tilsynelatende bestemt at kun restkonsentrasjoner fra enkeltinntak kan unntas fra forbudet. For Høyesterett blir det dermed vanskelig å argumentere at akkumuleringstilfeller ikke skal rammes, da slike tilfeller forutsetter flere inntak. I tillegg er

⁹⁰ Se Oslo universitetssykehus (2023) *Alkoholpromille – eksempler på beregning*.

⁹¹ Se Statens legemiddelverk hørings svar (2009).

⁹² Jf. HR-2023-2307-A avsnitt 45.

⁹³ Se høringsuttalelser fra Blomkvist, A.W. (2021) og Røgeberg, O. (2021).

det utfordrende å realisere målet om å unngå å straffe personer med gamle restkonsentrasjoner, ettersom det er vanskelig å anslå hvorvidt blodkonsentrasjonen skyldes et nylig eller tidligere inntak. Ut fra hvordan forbudet er utformet, blir det vanskelig å ivareta det sekundære hensynet. At Høyesterett kom til at grensene er gyldig, fremstår etter dette som et resultat som er i tråd med både loven og forarbeidene.

Konklusjon er at grensene for THC i forskriften er innenfor lovens fullmakt.

4 Kan grensene for THC i forskrift forankres i kriminaliseringsprinsippene?

4.1 Innledning

Formålet med dette kapitlet er å problematisere om bruk av straff overfor klinisk edru førere med akkumulert THC i blodet kan forankres i kriminaliseringsprinsippene. Først vil jeg redegjøre for kriminaliseringsprinsippene i delkapittel 4.2. Deretter vurderes bruken av faste grenser for THC opp mot kriminaliseringsprinsippene i delkapittel 4.3.

4.2 Kriminaliseringsprinsippene

Under arbeidet med straffeloven av 2005 ble det vurdert hvilken tilnærming norsk rett skulle ha til hvilke handlinger som skal kriminaliseres og hvorfor.⁹⁴ Dette ble omtalt som «kriminaliseringsspørsmålet».⁹⁵ Departementet kom til at:

«[s]kadefølgeprinsippet bør være utgangspunkt og grunnvilkår for kriminalisering [...]. I tillegg må to andre kriterier vurderes for at loven skal sette straff for en bestemt atferd: (1) Straff bør bare brukes dersom andre reaksjoner og sanksjoner ikke finnes eller åpenbart ikke vil være tilstrekkelige. (2) Straff bør bare brukes dersom nyttevirkningene er klart større enn skadevirkningene.»⁹⁶

Fra forarbeidsuttalelsene kan det utledes tre prinsipper som skal være styrende for kriminaliseringsspørsmålet. Det første er nevnt uttrykkelig, altså *skadefølgeprinsippet*. De to andre prinsippene eller «kriterier» nevnes ikke uttrykkelig. At straff bare bør brukes dersom andre virkemidler ikke vil være tilstrekkelig, gir uttrykk for *subsidiaritetsprinsippet*.⁹⁷ En kost-nytte-vurdering av kriminalisering, gir uttrykk for *hensiktsmessighetsprinsippet*.⁹⁸

I forarbeidene til straffeloven ble skadefølgeprinsippet oppstilt som utgangspunktet og grunnvilkåret for kriminalisering.⁹⁹ Prinsippet innebærer at bare atferd som fører til skade

⁹⁴ Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven/strl.).

⁹⁵ Se Ot.prp.nr.90 (2003-2004) s. 83 pkt. 7.2.1.

⁹⁶ Jf. Ot.prp.nr.90 (2003-2004) se s. 88 pkt. 7.5.1.

⁹⁷ Se Rui, J.P. *Lov og Rett* (2020) s. 323-324.

⁹⁸ Se Rui, J.P. *Lov og Rett* (2020) s. 323-324.

⁹⁹ Jf. Ot.prp.nr.90 (2003-2004) se s. 88 pkt. 7.5.1. Se også punkt 7.5.2 .

eller fare for skade på interesser som vernes av samfunnet, bør gjøres straffbar.¹⁰⁰

Skadefølgeprinsippet er imidlertid ikke et absolutt prinsipp som avskjærer muligheten for å kriminalisere handlinger som ikke medfører skade eller fare for skade.¹⁰¹ Prinsippet gir likevel uttrykk for at det må foreligge en særskilt tungtveiende begrunnelse, dersom straff skal benyttes overfor atferd som ikke medfører skade eller fare for skade. Begrunnelsen for kriminalisering vil i utgangspunktet bare anses tilstrekkelig, dersom handlingene som man ønsker å hindre, kan medføre skade eller fare for skade på vernede interesser som individers fysiske og psykiske integritet, økonomiske verdier og samfunnsinteresser.¹⁰²

I tillegg til skadefølgeprinsippet, ble det som nevnt bestemt at to tilleggskriterier bør være oppfylt før straff kan benyttes.¹⁰³ For det første bør kriminalisering være av subsidiær karakter.¹⁰⁴ Med dette menes at en atferd bør bare kriminaliseres dersom andre reaksjoner eller sanksjoner ikke finnes eller åpenbart ikke vil være tilstrekkelige.¹⁰⁵ Det heter gjerne at straff bør benyttes som en siste utvei. Alternative sanksjoner til straff kan for eksempel være behandling innenfor den sivile rettspleien, som erstatning. Å styre atferd gjennom andre sanksjoner og reaksjoner enn straff gjelder særlig for mindre alvorlige overtredelser.¹⁰⁶

Kriminalisering bør for det andre være hensiktsmessig.¹⁰⁷ Hensiktsmessighetsprinsippet innebærer en kost-nytte-vurdering, hvor nyttevirkningene ved kriminalisering måles opp mot skadevirkningene av straffen. Nyttevirkningene må være «klart større enn skadevirkningene» for at kriminalisering kan forankres i hensiktsmessighetsprinsippet.¹⁰⁸ Blant annet må

¹⁰⁰ Jf. Ot.prp.nr.90 (2003-2004) s. 88 pkt. 7.5.1.

¹⁰¹ Jf. Ot.prp.nr.90 (2003-2004) s. 89 pkt. 7.5.1.

¹⁰² Jf. Ot.prp.nr.90 (2003-2004) s. 89 pkt. 7.5.2.1.

¹⁰³ Jf. Ot.prp.nr.90 (2003-2004) s. 92 pkt. 7.5.3.1.

¹⁰⁴ Jf. Ot.prp.nr.90 (2003-2004) s. 92 pkt. 7.5.3.2.

¹⁰⁵ Jf. Ot.prp.nr.90 (2003-2004) s. 92 pkt. 7.5.3.2.

¹⁰⁶ Jf. Ot.prp.nr.90 (2003-2004) s. 92 pkt. 7.5.3.2.

¹⁰⁷ Jf. Ot.prp.nr.90 (2003-2004) s. 92 pkt. 7.5.3.1.

¹⁰⁸ Jf. Ot.prp.nr.90 (2003-2004) s. 93 pkt. 7.5.3.3. Det er her tale om prinsippene for kriminalisering, men det kan trekkes paralleller til prinsippet om forholdsmessighet ved tvangsmiddelbruk og straff som kommer til uttrykk i GrL. § 102, EMK art. 8 og straffeprosessloven § 170 a.

«menneskelige belastninger for den domfelte og dennes familie, særlig ved ubetinget fengselsstraff» trekkes inn i vurderingen.¹⁰⁹

4.3 Vurdering av faste grenser for THC opp mot kriminaliseringsprinsippene

Det første som må avklares, er hvorvidt føring av motorvogn under påvirkning av THC fører til skade eller fare for skade på vernede interesser.

Prinsipielt sett, har kriminalisering av THC-påvirket kjøring som mål å forhindre en handling som klart kan føre til skade eller fare på flere vernede interesser. Akutt THC-rus svekker førerens kognitive evner i en slik grad at det øker risikoen for trafikkuhell. Det er derfor tale om en handling som kan føre til skade på liv og helse, skade på ting med økonomiske verdier som biler og annen eiendom, samt utgjøre en svekkelse av samfunnsinteressen om å kunne ferde trygt i trafikken. Skadeomfanget blir ofte stort i trafikkulykker, noe som skyldes sammenstøt i tunge fartøy. At det er flere viktige interesser som søkes ivaretatt gjennom forbudet må utgjøre en tungtveiende begrunnelse for kriminalisering av atferden. Av denne grunn er bruken av faste grenser for THC-påvirkning i utgangspunktet lite problematisk opp mot skadefølgeprinsippet.

Som redegjort i delkapittel 2.4, har THC imidlertid noen farmakologiske egenskaper som kompliserer vurderingen av dets skadeomfang. Disse komplikasjonene reiser spørsmål angående kriminalisering gjennom faste grenser, altså om det alltid foreligger tilstrekkelig fare for skade for å benytte straff. Problemer oppstår særlig for jevnlig brukere, ettersom akkumulasjon kan føre til høye blodkonsentrasjoner som ikke nødvendigvis samsvarer med faktisk påvirkning.

Selv om en person etter endt jevnlig bruk har restkonsentrasjoner som tilsier at han for eksempel har 0,5 i promille, utgjør hans kjøreevne ikke nødvendigvis noe økt risiko for uhell i trafikken. De trafikkfarlige egenskapene ved ruspåvirkning, altså nedsatt oppmerksomhet og koordinasjon osv. kan være fraværende i enkelte tilfeller. I slike tilfeller kan ikke bruken av straff begrunnes i at vedkommende har foretatt en handling som kan påføre skade eller fare

¹⁰⁹ Jf. Ot.prp.nr.90 (2003-2004) s. 93 pkt. 7.5.3.3.

for skade. Dette innebærer at kriminaliseringen ikke kan forankres i skadefølgeprinsippet for ethvert tilfelle.

Det er i denne sammenhengen også interessant at straffelovkommisjonen foreslo at promillegrensen i vtrl. § 22 «[...] igjen bør settes til 0,5 promille».¹¹⁰ Kommisjonen mente at det ikke forelå tilstrekkelig stor fare for skade for å begrunne straff ved 0,2 promille. Lavere promillegrense, og dermed lavere straffbarhetsgrense, kunne derfor ikke begrunnes i skadefølgeprinsippet alene. Synspunktene fra straffelovkommisjonen vil etter mitt syn også gjelde for THC-påvirkning. Som nevnt i delkapittel 2.4 foreligger det tilsvarende holdepunkter for at lav THC-promille, samt tilfeller med «kunstig høy» THC-konsentrasjon som følge akkumulasjon, ikke utgjør tilstrekkelig stor fare for skade for å begrunne straff.

Dersom skadefølgen ved en handling er usikker, og ikke av det mest alvorlige slaget, bør handlingen ikke kriminaliseres for «sikkerhets skyld».¹¹¹ Generelt sett er ruspåvirket kjøring åpenbart alvorlig, og de mulige skadefølger er godt kjent. Kriminaliseringen er i utgangspunktet ikke problematisk opp mot denne uttalelsen. Samtidig er det slik at forbudet rammer tilfeller hvor det *kan* foreligge ruspåvirkning, ikke utelukkende tilfeller hvor det faktisk *er* ruspåvirkning. Dette tyder på at lovgiver har valgt å kriminalisere *alle* tilfeller som havner over forbudsgrensen nettopp for sikkerhets skyld. En slik tilnærming til kriminaliseringen kan i så fall vanskelig harmoniseres med uttalelsene i forarbeidene til straffeloven, og vil i mindre grad kunne forankres i skadefølgeprinsippet.

Som nevnt er skadefølgeprinsippet imidlertid ikke et absolutt prinsipp. At klinisk edru førere kunne rammes av forbudet var ikke en ukjent konsekvens. Arbeidsgruppen fra 2009 mente at en nulltoleranseregulering ikke kunne begrunnes i at overtredelsen i seg selv alltid medfører økt risiko for trafikkuhell.¹¹² Departementet var klar over at svært lave faste grenser «[...] opnar i seg sjølv for at ikkje alle som vert ramma at forbodsregelen faktisk har vore påverka i slik grad av køyredugleiken har vorte sett ned».¹¹³ Den samme problemstillingen angående skadefølgeprinsippet, dukket som nevnt også opp da promillegrensen skulle senkes til 0,2. Lovgiver valgte da at kjøring med 0,2 alkoholpromille skulle kriminaliseres, selv om

¹¹⁰ Jf. Ot.prp.nr.90 (2003-2004) s. 85 pkt. 7.2.2 siste avsnitt.

¹¹¹ Jf. Ot.prp.nr.90 (2003-2004) s. 85 pkt. 7.2.2 siste avsnitt.

¹¹² Se Samferdselsdepartementet (2009) rapport fra arbeidsgruppe s. 46.

¹¹³ Jf. Prop.9 L (2010-2011) s. 17 pkt. 3.3.1.

lovendringen ikke kunne forankres fullt ut i skadefølgeprinsippet. Denne tilnærmingen ble også lagt til grunn i proposisjonen fra 2011, idet ikke alle som overstiger de faste grensene vil være påvirket i faktisk forstand. Lovgiver har dermed tatt et bevisst valg ved bruken av faste grenser, selv om dette ikke kan forankres fullt ut i skadefølgeprinsippet.

Videre bør det vurderes om andre sanksjoner vil være tilstrekkelig i henhold til subsidiaritetsprinsippet. Andre typer sanksjoner enn straff kan vise seg å være utilstrekkelig for å forhindre THC-påvirket kjøring av flere grunner. For det første kan sivilrettslige sanksjoner som erstatning og oppreisning, mangle den individualpreventive effekten for å forhindre at den enkelte velger å kjøre i påvirket tilstand. Det kan også oppfattes som urettferdig overfor ofrene i trafikkuhell, hvis en handling som potensielt kan føre til alvorlige konsekvenser for liv og helse, «bare» møtes med en sivilrettslig sanksjon.

En strafferettslig sanksjon vil gi et klarere signal om at handlingen er uakseptabel, og dermed i større grad virke allmennpreventiv enn ved sivilrettslige sanksjoner. Subsidiaritetsprinsippet er dessuten i hovedsak ment for mindre alvorlige overtredelser, som for eksempel små skadeverk og urettmessig bruk av andres eiendom.¹¹⁴ På bakgrunn av det som er nevnt ovenfor om skadefølgeprinsippet, kan ikke skadeomfanget ved ruspåvirket kjøring likestilles med slike overtredelser. Andre sanksjoner enn straff fremstår etter dette som utilstrekkelig for å styre atferden ved ruspåvirket kjøring.

Når det gjelder hensiktsmessigheten ved kriminaliseringen, må både skade- og nyttevirkningene vurderes. Hvilken sanksjon som ilegges ved overtredelse av vtrl. § 22 varierer ut fra promillen føreren hadde under kjøring. Det kan ilegges straff i form av både betinget og ubetinget fengsel, bot og inndragning av førerett, jf. vtrl. §§ 31 og 33. Slike sanksjoner innebærer en stor skadevirkning overfor den som anklages for ruspåvirket kjøring.

På et individnivå blir det vanskelig å si noe om nytten ved faste grenser som også rammer klinisk edru førere. At klinisk edru sjåfører rammes av forbudet vil for eksempel ikke innebære direkte nyttevirkninger som at ferdsel på veier blir tryggere. På et samfunnsnivå er det derimot klare fordeler med å kriminalisere ruspåvirket kjøring gjennom faste grenser. Personer som nylig har inntatt et rusmiddel, vil i mindre grad kunne spekulere i deres subjektive rusfølelse. Dette vil antakeligvis føre til at flere som faktisk er påvirket, avstår fra å

¹¹⁴ Jf. Ot.prp.nr.90 (2003-2004) s. 92 pkt. 7.5.3.2.

kjøre i lenger tid. Det er altså allmennprevensjon som begrunner kriminalisering, hvilket er en klart større nyttevirkning for hele samfunnet enn den straff et enkelt individ står overfor.

Kriminalisering av THC-påvirket kjøring, herunder de tilfeller hvor føreren er klinisk edru, fremstår etter dette å være i tilstrekkelig forankret i kriminaliseringsprinsippene. At klinisk edru førere kan rammes av forbudet, er i grunnen kun problematisk opp mot skadefølgeprinsippet. Siden skadefølgeprinsippet ikke er absolutt, er det ikke nødvendig at atferden for ethvert tilfelle kan føre til skade eller fare for skade. Signaleffekten ved lave fastsatte grenser, samt den individual- og allmennpreventive funksjonen begrunner kriminalisering av atferd som ikke nødvendigvis fører til skade eller fare for skade.

Konklusjon er at de grensene for THC i forskrift er forankret i kriminaliseringsprinsippene.

5 Villfarelse med hensyn til THC-konsentrasjonens størrelse

5.1 Innledning

Hittil i avhandlingen har kjernen av forbudet mot ruspåvirket kjøring blitt behandlet. I dette kapitlet behandles et annet tema innenfor forbudet, nemlig de strafferettslige vilkårene i vtrl. § 22 første ledd. I den forbindelse problematiseres villfarelsesregelen i vtrl. § 22 fjerde ledd opp mot EMK art. 7.

5.2 Rettsstatlige grunnkrav

I strafferetten stilles det grunnleggende krav for ileggelse av straff. Straff og strafferettslige reaksjoner er definert i henholdsvis strl. §§ 29 og 30. Enkelte reaksjoner som ikke regnes som straff etter nasjonal rett kan likevel regnes som straff («penalty») etter EMK art. 7.¹¹⁵ Dette problematiseres imidlertid ikke videre, ettersom sanksjonene som følger av vtrl. §§ 31 og 33 anses som straff etter norsk rett.¹¹⁶

Det stilles grunnleggende krav til at straffbare handlinger må fremgå av lov og at gjerningspersonen må kunne bebreides for handlingen han har gjort. Disse kravene omtales gjerne som «lovkravet» og «skyldkravet» og er forankret i både Grunnloven, EMK og nasjonal straffelov. Jeg kommer tilbake til innholdet i kravene og deres forankring nedenfor.

Ifølge dekningsprinsippet må det konstateres skyld til ethvert vilkår i et straffebud, for å ilegge straff.¹¹⁷ Som hovedregel er skyldkravet i straffelovgivningen forsett, jf. strl. § 21. Kravet til forsett gjelder «med mindre annet er bestemt», jf. strl. § 21. Unntaket retter seg mot bestemmelser hvor det er bestemt at alminnelig eller grov uaktsomhet etter strl. § 23 er tilstrekkelig for å oppfylle skyldkravet. Gjennom skyldkravet forsøker lovgiver blant annet å «påvirke borgernes atferd i retning av å handle innenfor lovens grenser».¹¹⁸ Skyldkravet bygger således på en forutsetning om at den enkelte forstår eller burde forstå ansvaret ved

¹¹⁵ EMD har utarbeidet en liste over sanksjoner som anses som straff etter EMK, se Guide on Article 7 of the European Convention on Human Rights s. 8-9.

¹¹⁶ Fengsel etter strl. § 29 bokstav a, bot etter strl. § 29 bokstav e og tap av førerrett etter strl. § 30 bokstav h.

¹¹⁷ Jf. Innst.O.nr.72 (2004-2005) pkt. 15.4.1.

¹¹⁸ Se Høgberg, A.P (2018) s. 285.

sine egne handlinger. Det vil være meningsløst å benytte straff overfor den som ikke kan klandres for sin atferd.

I forarbeidene til straffeloven er det for enkelte straffebestemmelser bestemt «[...] at dekningsprinsippet ikke gjelder for visse deler av den objektive gjerningsbeskrivelsen».¹¹⁹ Det finnes noen bestemmelser i norsk straffelovgivning som inneholder enkelte «objektive straffbarhetsvilkår». Ved objektive straffbarhetsvilkår er det tilstrekkelig at gjerningspersonen gjennom en handling eller unnlattelse, objektivt sett har overtrådt det aktuelle vilkåret i straffebestemmelsen, for å ilegge straff. Objektive straffbarhetsvilkår utgjør således et unntak fra dekningsprinsippet, i den forstand at det verken kreves forsett eller uaktsomhet i relasjon til det bestemte vilkåret i straffebestemmelsen.

I delkapittel 5.3 vil det redegjøres nærmere hvorfor vilkåret «påvirket» i vtrl. § 22 første ledd, sett i lys av villfarelsesregelen i vtrl. § 22 fjerde ledd, må anses som et objektivt straffbarhetsvilkår. Det vil så avklares hvorvidt objektive straffbarhetsvilkår er forenlig med EMK art. 7, og eventuelt hvilke krav som stilles til bruk av slike objektive straffbarhetsvilkår. Hovedspørsmålet for dette kapitlet er om det objektive innslaget i vtrl. § 22 fjerde ledd er forenlig med EMK art. 7.

5.3 Straffbarhetsvilkårene i vtrl. § 22 første ledd

Vilkårene i gjerningsbeskrivelsen i vtrl. § 22 er: 1) føre motorvogn og 2) når han er påvirket av alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel. Det er kombinasjonen av disse to handlingene som er forbudt, og følgelig må begge objektivt sett være oppfylt før det foreligger en overtredelse av vtrl. § 22 første ledd.

Hva som er tilstrekkelig grad av skyld, fremgår ikke av vtrl. § 22 første ledd, men av vtrl. § 31 første ledd. Ifølge vtrl. § 31 første ledd straffes både forsettlig og uaktsom overtredelse av vegtrafikklovens bestemmelser. Det kreves i det minste at gjerningspersonen utviste alminnelig uaktsomhet (culpa) i relasjon til ethvert vilkår i vtrl. § 22 første ledd for å ilegge straff. Sett i lys av vtrl. § 22 fjerde ledd, er det bestemt at dekningsprinsippet ikke gjelder for vilkåret «påvirket»:

¹¹⁹ Jf. NOU 1983:57 side 148.

«Villfarelse med hensyn til alkoholkonsentrasjonens størrelse fritar ikke for straff. *Det samme gjelder villfarelse med hensyn til størrelsen av konsentrasjonen av annet berusende eller bedøvende middel [...] [Min kursivering].»*

En alminnelig forståelse av ordlyden tilsier at en fører med over 0,2 promille ikke kan frifinnes, selv om han var i faktisk uvitenhet om egen ruspåvirkning. Det fremgår av forarbeidene til straffeloven at en fører som tror han ligger under forbudsgrensen, men som faktisk overstiger grensen under kjøring, kan ikke frifinnes, «[...] selv om troen er velbegrunnet».¹²⁰ Det samme gjelder hvis føreren trodde at virkestoffet var helt ute av kroppen.¹²¹ Det er som nevnt tidligere grensene i forskrift som angir når en fører skal anses «påvirket» i lovens forstand, ikke førerens subjektive oppfatning. Føreren må imidlertid ha utvist minst uaktsomhet i relasjon til å innta et berusende middel.¹²² Dette kommer imidlertid sjelden på spissen, med mindre føreren har blitt ruset mot sin vilje.

I forarbeidene til straffeloven er det lagt til grunn at størrelsen av alkohol er et «rent objektivt straffbarhetsvilkår, det vil si at det kreves ikke skyld med hensyn til dette moment».¹²³ Det samme er lagt til grunn i litteraturen.¹²⁴ Som uthevet i sitatet ovenfor, gjelder denne villfarelsesregelen tilsvarende for andre stoffer enn alkohol, jf. vtrl. § 22 fjerde ledd annet punktum. Størrelsen av THC-konsentrasjon, må dermed også være et objektivt straffbarhetsvilkår på samme måte som for størrelsen av alkoholkonsentrasjon.

5.4 Er objektive straffbarhetsvilkår forenlig med EMK art. 7?

EMK art. 7 gir uttrykk for lovkravet. Tilsvarende krav følger av Grl. § 96 første ledd. Lovkravet innebærer at straff må ha hjemmel i lov, og har som formål å fremme forutberegnelighet og legge til rette for at den enkelte kan treffe rasjonelle valg basert på tilgjengelige rettsregler.¹²⁵

¹²⁰ Jf. NOU 1983:57 s. 148.

¹²¹ Jf. Rt. 1984 s. 1140 og LF-2021-45211.

¹²² Gröning, L. mfl. (2023) s. 246.

¹²³ Jf. NOU 1983:57 s. 148.

¹²⁴ Se Engstrøm, B.E. og Matningsdal, M. (2023) juridika lovkommentar til vtrl. § 22 fjerde ledd note 5 og Høgberg, A.P (2018) s. 322.

¹²⁵ Jf. Rt. 2014 s. 1105 avsnitt 26.

I tillegg til lovkravet, har det nylig blitt diskutert om det må innfortolkes et skyldkrav i EMK art. 7. Et eventuelt skyldkrav kan verken leses direkte ut av ordlyden i EMK art. 7 eller Grl. § 96. Bakgrunnen for denne diskusjonen er at nyere EMD-praksis har problematisert om et skyldkrav må innfortolkes i EMK art. 7.

Bruk av objektivt ansvar på strafferettens område, ble for første gang problematisert opp mot EMK art. 7 i *Sud Fondi mfl. mot Italia* fra 2009.¹²⁶ Dommen er ikke tilgjengelig på engelsk, men i storkammeravgjørelsen *G.I.E.M mfl. mot Italia* fra 2018 ble de rettssetningene som er relevant for spørsmålet oversatt til engelsk.¹²⁷ EMD bemerket at et skyldkrav ikke kan leses ut av ordlyden i EMK art 7.¹²⁸ Straffens begrunnelse («rationale of the sentence and punishment») og skyldkravet («the guilty concept»), støtter likevel en fortolkning av EMK art. 7 hvor det må foreligge en «intellectual link (awareness and intent)» for å ilegge straff.¹²⁹ EMD begrunnet en slik tolkning med at det vil være inkonsekvent å ha et tilgjengelig og forutsigbart lovverk, samtidig som det er mulig at individet blir funnet skyldig og straffet for en handling man ikke kan klandres for.¹³⁰ Etter avgjørelsen *Sud Fondi mfl. mot Italia* var det uklart om dette skyldkravet var absolutt, og om kravet var til hinder for bruken av objektivt straffansvar.

I *G.I.E.M mfl. mot Italia* fra 2018 tok EMD igjen stilling til skyldkravet for å avklare rettstilstanden. I saken ble tre klager forent under samme sak: (a) G.I.E.M S.r.l. (b) Hotel Promotion Bureau S.r.l. and R.I.T.A. Sarda S.r.l. og (c) Falgest S.r.l. and Mr Gironda. Det er imidlertid bare behandlingen av klagen fra G.I.E.M S.r.l. som har betydning i denne sammenhengen, idet skyldkravet ble problematisert i dette saksforholdet.

Selskapet G.I.E.M S.r.l. eide en tomt som grenset til en annen tomt eid av selskapet Sud Fondi. Italienske myndigheter startet etterforskning mot selskapet Sud Fondi, og det ble avdekket at tomten eid av Sud Fondi var i strid med italiensk plan- og bygningsrett. Sud Fondi ble domfelt, og det ble besluttet at alt land i nærområdet skulle inndras av staten. Slik inndragning ble ansett som straff etter EMK. Beslutningen innebar at tomten og eiendommen

¹²⁶ *Sud Fondi srl and others v. Italy* [J] 2009, no. 75909/01. (*Sud fondi mfl. mot Italia*).

¹²⁷ *G.I.E.M S.R.L. and others v. Italy* [GC] 2018, no. 1826/06. (*G.I.E.M mfl. mot Italia*) se avsnitt 241.

¹²⁸ Jf. *Sud Fondi mfl. mot Italia* avsnitt 116.

¹²⁹ Jf. *Sud Fondi mfl. mot Italia* avsnitt 116.

¹³⁰ Jf. *Sud Fondi mfl. mot Italia* avsnitt 116.

tilhørende G.I.E.M S.r.l. også skulle inndras, selv om de ikke var formelt domfelt for overtredelse av plan- og bygningsrett. Inndragningen av eiendommen til G.I.E.M S.r.l. skjedde dermed på objektivt grunnlag. Selskapet var ikke part i straffesaken, men ble likevel tilskrevet handlinger foretatt av tredjepersoner, hvilket innebar en krenkelse av EMK art. 7.¹³¹

I *G.I.E.M mfl. mot Italia* videreførte EMD tolkningen av EMK art. 7 fra *Sud Fondi mfl. mot Italia*.¹³² Ifølge EMD kan tiltak bare anses som straff etter EMK art. 7, dersom det foreligger et personlig ansvar hos gjerningspersonen.¹³³ Det er en klar korrelasjon mellom graden av forutberegnelighet som kreves i straffelovgivning og personlig ansvar hos gjerningspersonen.¹³⁴ EMD i storkammer slo dermed fast at:

«[...] punishment under Article 7 requires the existence of a mental link through which an element of liability may be detected in the conduct of the person who physically committed the offence.»¹³⁵

Det kreves («requires») altså en mental kobling («mental link») hos gjerningspersonen for å ilegge straff. Isolert sett kan denne uttalelsen tolkes i den retning at EMK art. 7 stiller et absolutt krav til subjektiv skyld ved ileggelse av straff. En slik fortolkning ville i så fall gitt uttrykk for skyldprinsippet «ingen straff uten skyld» eller «nulla poena sine culpa».¹³⁶

Det er imidlertid noe uklart hva som menes med «mental link», da EMD er inkonsistent i begrepsbruken. I *Sud Fondi mfl. mot Italia* innfortolkes et krav om «intellectual link (awareness and intent)», mens i *G.I.E.M mfl. mot Italia* innfortolkes et krav om «mental link». Begrepene er nokså like, men det kan spørres om innholdet i disse må tolkes ulikt. Ordlyden «intellectual link (awareness and intent)» fremstår som et klarere uttrykk for et skyldkrav enn «mental link», idet den presiserer handlinger gjort med «viten og vilje». Dette synes å tilsvare det norske begrepet forsett.

¹³¹ Jf. *G.I.E.M mfl. mot Italia* avsnitt 275 (a).

¹³² Jf. *G.I.E.M mfl. mot Italia* avsnitt 242 («endorses»).

¹³³ Jf. *G.I.E.M mfl. mot Italia* avsnitt 242.

¹³⁴ Jf. *G.I.E.M mfl. mot Italia* avsnitt 242.

¹³⁵ Jf. *G.I.E.M mfl. mot Italia* avsnitt 242.

¹³⁶ Se Rui, J.P. *Tidsskrift for strafferett* (2018) *Fra menneskerettighetsdomstolen*

I *Sud Fondi mfl. mot Italia* benyttes først «mental link» og deretter «intellectual link» i den etterfølgende setningen.¹³⁷ Dette kan tyde på at EMD bruker disse to begrepene om hverandre, og at de bør tillegges samme betydning.¹³⁸ I *G.I.E.M mfl. mot Italia* nevnte derimot ikke flertallet begrepet «intellectual link». Dette kan tas til inntekt for at EMD tok avstand fra begrepet «intellectual link» ved avklaring av rettstilstanden, og at kun kravet til «mental link» skulle videreføres. En slik forståelse forutsetter at meningsinnholdet i de to begrepene er forskjellige. Spørsmålet blir så hva innholdet i «mental link» er.

5.4.1 Innholdet i «mental link»

Det er tale om «mental link through which an element of *liability* may be detected [...] [min kursivering]». ¹³⁹ Oversatt til norsk, må det foreligge en mental kobling, hvor et element av *ansvar* finnes hos gjerningspersonen. I denne sammenhengen er det være tale om et *straffeansvar*, noe som ikke nødvendigvis er det samme som *skyld*. Hvis EMD mente å innfortolke et krav til subjektiv skyld, kunne de for eksempel benyttet begrepene «awareness and intent», slik som i *Sud Fondi mfl. mot Italia*. Når EMD kunne inntatt en slik formulering, men avsto fra å gjøre det, fremstår ordvalgene som bevisst.¹⁴⁰

Også de etterfølgende avsnitt i *G.I.E.M mfl. mot Italia* må analyseres for å få en helhetlig forståelse av hva EMD mente med «mental link». EMD uttaler at kravet til «mental link» ikke utelukker enhver form for objektivt ansvar («objektive liability»), så fremt de er forenlig med konvensjonen i sin helhet.¹⁴¹ I den anledning uttalte EMD at konvensjonsstatene

«[...] may, under certain conditions, penalise a simple or objective fact as such, *irrespective of whether it results from criminal intent or from negligence*. Examples of such offences may be found in the laws of the Contracting States. Presumptions of fact or of law operate in every legal system. The Convention does not prohibit such presumptions in principle [...] [Min kursivering]». ¹⁴²

¹³⁷ Jf. *Sud Fondi mfl. mot Italia* avsnitt 116.

¹³⁸ Se også Kjølbro (2020) s. 815 hvor Kjølbro tolket «mental link» dithen at det i «[...] utgangspunkt kræves subjektiv tilregnelser i form af enten forsæt eller uagtsomhed [...]» for å ilegge straff etter EMK art. 7.

¹³⁹ Jf. *G.I.E.M mfl. mot Italia* avsnitt 242.

¹⁴⁰ Se Emberland, M. *Lov og Rett* (2022) pkt. 4 hvor det samme påpekes.

¹⁴¹ Jf. *G.I.E.M mfl. mot Italia* avsnitt 243.

¹⁴² Jf. *G.I.E.M mfl. mot Italia* avsnitt 243.

I sitatet fremgår det uttrykkelig at konvensjonsstatene kan straffe et simpelt eller objektivt faktum, *uavhengig* av om det kommer fra forsett («criminal intent») eller uaktsomhet («negligence»). Jeg tolker denne uttalelsen dithen at det ikke umiddelbart er problematisk å straffe uten hensyn til skyld for enkelte vilkår og faktum. Bruken av straffebestemmelser med objektive innslag er utbredt blant konvensjonsstatene, og benyttes i størst grad ved masseovertredelser som er av mindre kompleks karakter, for eksempel parkeringsbøter. Uttalelsene kan tas til inntekt for at det i mindre grad er problematisk å straffe uten hensyn til skyld ved mindre alvorlige overtredelser. Ved en slik tolkning går EMD raskt vekk fra en forståelse som tilsynelatende gir uttrykk for et absolutt skyldkrav, og over til et relativt skyldkrav, idet straff kan ilegges uten skyld i enkelte sammenhenger.¹⁴³

I 2021 fastslo Høyesterett på bakgrunn av EMDs storkammeravgjørelse at straff ikke kan idømmes på rent objektivt grunnlag, men at enkelte objektive straffbarhetsvilkår er tillatt.¹⁴⁴ Høyesterett forsto altså skyldkravet som et absolutt hinder for bruken av rent objektive straffebestemmelser. Dette standpunktet ble senere modifisert i kjennelsen HR-2023-1212-A. I denne kjennelsen var Høyesterett av den oppfatning at straff kan ilegges på objektivt grunnlag, det vil si uten at det bevises at enkeltpersoner har utvist skyld, men likevel bare innenfor nokså begrensede rammer.¹⁴⁵ Høyesterett synes å gi uttrykk for at både enkelte objektive straffbarhetsvilkår og rent objektive straffebestemmelser kan tillates etter konvensjonen. Grunnen til denne modifikasjonen synes å være at Høyesterett i førstnevnte sak baserte seg utelukkende på uttalelsene i *G.I.E.M mfl. mot Italia* avsnitt 242. I kjennelsen fra 2023 gikk Høyesterett nærmere inn på de etterfølgende avsnitt, og kom til at EMDs praksis ikke umiddelbart forhindrer straffansvar på objektivt grunnlag.¹⁴⁶ Praksis fra Høyesterett støtter dermed forståelsen om at skyldkravet er relativt.

¹⁴³ Dissenterende dommere Spano og Lemmens påpekte at flertallet argumentasjon synes selvmotsigende og uttalte at «[...] the majority immediately backtrack in paragraph 243 from its finding in paragraph 242 [...]», se avsnitt 26. Dommer Albuquerque påpekte det samme, og spurte hvordan to radikalt forskjellige perspektiver av EMK art. 7 kan opprettholdes samtidig av flertallet, uten å redegjøre nærmere for det uklare rettslige innholdet i det innfortolkede skyldkravet, se avsnitt 61.

¹⁴⁴ Jf. HR-2021-797-A avsnitt 23.

¹⁴⁵ Jf. HR-2023-1212-A avsnitt 45.

¹⁴⁶ Jf. HR-2023-1212-A avsnitt 42.

I etterkant av *G.I.E.M mfl. mot Italia* har flere forfattere forsøkt å avklare hvor grensen for objektivt straffansvar går.

I en artikkel fra 2018 la Rui til grunn at *rent objektivt straffansvar* utvilsomt er uforenlig med EMK art. 7.¹⁴⁷ Jeg vil imidlertid bemerke at Rui, på samme måte som Høyesterett i HR-2021-797-A, ikke tok stilling til betydningen av *G.I.E.M mfl. mot Italia* avsnitt 243 som sitert ovenfor. I dette avsnittet understreket EMD som nevnt at straff kan ilegges uavhengig av skyld i enkelte sammenhenger. Jeg forstår EMDs praksis slik at det ikke er gitt at rent objektivt straffansvar umiddelbart er uforenlig med EMK art. 7. Det faller imidlertid utenfor avhandlingen å behandle rent objektivt straffansvar, idet forbudet mot ruspåvirket kjøring inneholder et enkelt objektivt vilkår.

Ifølge Emberland kan ikke EMDs uttalelser om «mental link» tas til inntekt for et generelt direktiv om at straff forutsetter skyld etter konvensjonen.¹⁴⁸ Han mener bruken av både rent objektivt straffansvar og enkelte objektive straffbarhetsvilkår er tillatt, men må praktiseres innenfor rammene av en forholdsmessighetsstandard oppstilt av langvarig EMD praksis.¹⁴⁹ Hika mener det samme, men påpeker at rent objektivt straffansvar er et mer omfattende unntak til dekningsprinsippet, noe som tilsier strengere krav til forholdsmessighet.¹⁵⁰ Etter gjennomgangen ovenfor, synes dette å være en mer riktig forståelse av skyldkravet. Jeg kommer tilbake til innholdet i forholdsmessighetsvurderingen nedenfor.

I lys av den foreliggende praksis fra EMD må det innfortolkes et skyldkrav i EMK art. 7. Slik har også Høyesterett forstått EMDs praksis. Hva som er det faktiske innholdet i «mental link» fremstår uklart, da det ikke utdypes nærmere av EMD.¹⁵¹ Kravet til «mental link» kan imidlertid ikke forstås som et absolutt skyldkrav ved ileggelse av straff, fordi det finnes flere bestemmelser hos konvensjonsstatene hvor straff kan ilegges uten hensyn til skyld. EMD har

¹⁴⁷ Se Rui, J.P. *Tidsskrift for strafferett* (2018) pkt. 1.1: «Etter denne storkammerdommen kan det ikke være tvil om at EMK artikkel 7 er til hinder for bruk av straff på rent objektivt grunnlag».

¹⁴⁸ Se Emberland, M. *Lov og Rett* (2022) pkt. 4.

¹⁴⁹ Se Emberland, M. *Lov og Rett* (2022) pkt. 4.

¹⁵⁰ Se Hika, G. *Tidsskrift for rettsvitenskap* (2010) pkt. 5.3.

¹⁵¹ Se HR-2023-1212-A avsnitt 41 og Emberland, M. *Lov og Rett* (2022) pkt. 4, hvor det samme ble påpekt.

uttrykkelig uttalt at konvensjonen i utgangspunktet ikke forbyr slike straffebestemmelser.¹⁵² Skyldkravet fremstår dermed ikke som et hinder for bruk av objektive straffbarhetsvilkår. Straffebestemmelser som inneholder objektive straffbarhetsvilkår, må likevel forholde seg innenfor nokså begrensede rammer («certain limits»)¹⁵³

5.4.2 Kort om «certain limits»

Som nevnt tidligere kan konvensjonsstatene ilegge straff uavhengig av skyld «under certain conditions».¹⁵⁴ Konvensjonsstatene er forpliktet til å forholde seg innenfor «[...] certain limits in this respect as regards criminal law».¹⁵⁵

Objektivt straffansvar vil overskride disse rammene hvis det er «[...] impossible for an individual to exonerate himself from the accusations against him, thus depriving him of the benefit of Article 6 § 2 of the Convention [...]».¹⁵⁶ EMD henviser her til rettspraksis knyttet til uskyldspresumsjonen etter EMK art. 6 nr. 2, og uttaler i neste avsnitt at denne praksisen «[...] applies *mutatis mutandis* under Article 7».¹⁵⁷ Uttrykket «mutatis mutandis» innebærer at selv om to tilfeller er ulik, skal poenget fra det ene tilfellet gjelde tilsvarende for det andre tilfellet, men med de modifikasjoner som er nødvendig.¹⁵⁸ EMD gir altså uttrykk for at rammene for EMK art. 7 («certain limits») må, så langt det passer, leses ut av rettspraksis tilknyttet EMK art. 6 nr. 2. EMD begrunner dette av hensyn til konvensjonens interne konsistens og harmoni, samt at EMK art. 6 og art. 7 har fellestrekk i den forstand at begge beskytter individet mot å dømmes uten personlig ansvar.¹⁵⁹

¹⁵² Jf. *G.I.E.M mfl. mot Italia* avsnitt 243. «[...] this requirement [mental link] does not preclude the existence of certain forms of objective liability [...]» Se også ECHR, *Guide on Article 6* (2022) s. 74-75.

¹⁵³ Se *G.I.E.M mfl. mot Italia* avsnitt 243 og HR-2023-1212-A avsnitt 45.

¹⁵⁴ Jf. *G.I.E.M mfl. mot Italia* avsnitt 243.

¹⁵⁵ Jf. *G.I.E.M mfl. mot Italia* avsnitt 243.

¹⁵⁶ Jf. *G.I.E.M mfl. mot Italia* avsnitt 243.

¹⁵⁷ Jf. *G.I.E.M mfl. mot Italia* avsnitt 243 og 244.

¹⁵⁸ Se Cambridge Dictionary, <https://dictionary.cambridge.org/no/ordbok/engelsk/mutatis-mutandis>.

¹⁵⁹ Jf. *G.I.E.M mfl. mot Italia* avsnitt 244. Mindretallet mener imidlertid at en slik forståelse skaper forvirring for tolkning og anvendelse av disse to viktige, men konseptuelt forskjellige menneskerettighetsbestemmelser, se partly concurring opinion of judges Spano and Lemmens avsnitt 26.

For å avklare hva som er tillatt bruk av objektive straffbarhetsvilkår, må det derfor også sees hen til EMD-praksis knyttet til uskyldspresumsjonen i EMK art. 6 nr. 2.

5.4.3 Forholdet til tidligere praksis under EMK art. 6 nr. 2

Den rettspraksis som er relevant for bruken av objektive straffbarhetsvilkår er de saker hvor legalpresumsjoner har blitt problematisert opp mot uskyldspresumsjonen etter EMK art. 6 nr. 2. En «legalpresumsjon» er en rettslig regulert presumsjon.¹⁶⁰ Med dette menes at et faktum legges til grunn (presumeres), dersom vilkårsleddet i en rettsregel er oppfylt, uten at dette faktumet nødvendigvis er bevist for seg selv. Legalpresumsjoner kan også innebære modifikasjoner av bevisbyrden, for eksempel at bevisbyrden er omvendt.¹⁶¹

Regler som benytter legalpresumsjoner, samtidig som det stilles krav til skyld, kan danne situasjoner hvor skyld presumeres uten å nødvendigvis være bevist. Slike presumsjoner kalles gjerne skyldpresumsjoner, og har likhetstrekk med objektive straffbarhetsvilkår. Bruken av slike presumsjoner står således i et spenningsforhold til uskyldspresumsjonen i EMK art. 6 nr. 2 og har vært problematisert i en rekke EMD-avgjørelser.

I Rt. 2005 s. 833 problematiserte Høyesterett rekkevidden av EMK art. 6 nr. 2, og om objektive straffbarhetsvilkår kan vurderes etter denne.¹⁶² Flertallet i Høyesterett fant ingen grunn til å skille mellom vurderingen for objektive straffbarhetsvilkår på den ene siden og presumsjoner opp mot uskyldspresumsjonen på den andre siden.¹⁶³ Det ble dermed lagt til grunn at objektive straffbarhetsvilkår må undergis samme vurdering som ved skyldspresumsjoner, så langt det passer. Denne forståelsen synes å samsvare med uttalelsene fra *G.I.E.M. mfl. mot Italia* om «mutatis mutandis» som nevnt ovenfor.

I EMDs avgjørelse *Salabiaku mot Frankrike* fra 1988 ble bruken av en legalpresumsjon i fransk tollovgivning vurdert opp mot uskyldspresumsjonen i EMK art. 6 nr. 2.¹⁶⁴ Saken gjaldt en mann på en flyplass i Frankrike som hadde fått feil koffert, som viste seg å inneholde 10 kilo cannabis. Etter fransk rett var smugling av narkotiske stoffer forbudt, og straffebudet

¹⁶⁰ Se Jerkø, M (2019) *Jussens venner* s. 39-72 pkt. 5.3.

¹⁶¹ Se Jerkø, M. (2019) *Jussens venner* s. 39-72 pkt. 5.3.

¹⁶² Jf. Rt. 2005 s. 833 avsnitt 67.

¹⁶³ Jf. Rt. 2005 s. 833 avsnitt 69.

¹⁶⁴ *Salabiaku v. France* [J] 1988, no. 10519/83. (*Salabiaku mot Frankrike*).

presumerte skyld ved besittelse av ulovlige varer i sikkerhetskontrollen. At gjerningspersonen ikke hadde kunnskap om innholdet i kofferten hadde ikke betydning. Mannen anførte at legalpresumsjonen krenket hans rett til å bli ansett uskyldig inntil skyld var bevist etter EMK art. 6 nr. 2. EMD kom til at legalpresumsjonen var forenlig med EMK art. 6 nr. 2.¹⁶⁵

EMD presiserte allerede i *Salabiaku mot Frankrike* at skyldpresumsjoner ikke umiddelbart er i strid med konvensjonen.¹⁶⁶ Slike presumsjoner må imidlertid holdes innenfor «[...] reasonable limits which take into account the importance of what is at stake and maintain the rights of the defence.»¹⁶⁷ Denne uttalelsen ble gjentatt og utdypet senere i *Janosevic mot Sverige*:

«Thus, in employing presumptions in criminal law, the Contracting States are required to strike a balance between the importance of what is at stake and the rights of the defence; in other words, the means employed have to be reasonably proportionate to the legitimate aim sought to be achieved».¹⁶⁸

Hva som er innenfor rimelighetens grenser («reasonable limits») etter EMK art. 6 nr. 2, beror på en forholdsmessighetsvurdering («reasonably proportionate») mellom den legislative begrunnelsen («legitimate aim») for å anvende *skyldpresumsjoner* på den ene siden, og hvilke konsekvenser overtredelsen innebærer («what is at stake»), samt siktedes rettigheter («rights of defence») på den andre siden.¹⁶⁹ Som nevnt ovenfor, skal denne vurderingen også anvendes så langt det passer («mutatis mutandis») for *objektive straffbarhetsvilkår* etter EMK art. 7.

5.4.4 Momenter i forholdsmessighetsvurderingen

Når det gjelder momentet «legitimate aim» finnes verken en uttømmende liste av hvilke legislative hensyn som kan gjøres gjeldende eller føringer for hvordan hvert enkelt hensyn må

¹⁶⁵ Jf. *Salabiaku mot Frankrike* avsnitt 30. Mannens atferd var av «bad faith», idet han erklærte at kofferten var hans uten å sjekke innholdet i den, samt at han ikke virket overrasket når kofferten viste seg å inneholde 10 kilo cannabis. EMD la vekt på at nasjonale domstoler hadde identifisert et «element of intent», selv om det ikke var nødvendig å bevise.

¹⁶⁶ Jf. *Salabiaku mot Frankrike* avsnitt 28.

¹⁶⁷ Jf. *Salabiaku mot Frankrike* avsnitt 28.

¹⁶⁸ Jf. avsnitt 101 i *Janosevic v. Sweden* [J] 2002, no. 34619/97. (*Janosevic mot Sverige*)

¹⁶⁹ Jf. *Salabiaku mot Frankrike* avsnitt 28 og *Janosevic mot Sverige* avsnitt 101.

vektlegges. Innholdet i «legitimate aim» blir derfor noe vagt, og vekten av de ulike interessene kan bli relativt vidtrekkende. Konvensjonen må imidlertid leses i sin helhet med et mål om å promotere intern konsistens og harmoni.¹⁷⁰ De opplistede legitime formål som følger av EMK art. 8 nr. 2, kan utgjøre et tolkningsbidrag til innholdet av «legitimate aim».

Tidligere praksis støtter en slik forståelse: Bruken av skyldpresumsjoner i svensk skattelovgivning ble begrunnet med statens økonomiske interesser i *Janosevic mot Sverige*.¹⁷¹ Ileggelse av bøter til den registrerte eier av en motorvogn uavhengig av om eieren var føreren, ble begrunnet med hensynet til effektiv håndhevelse av nederlandsk trafikklovgivning i *Falk mot Nederland*.¹⁷² I *Radio France mfl. mot Frankrike* ble objektivt straffansvar overfor redaktøren i et radioselskap begrunnet med hensynet om å hindre at krenkende uttalelser fremmes på radiosendinger.¹⁷³ Interesser som disse faller innenfor de opplistede hensyn i EMK art. 8 nr. 2.

Ved vurderingen av («what is at stake») er det naturlig å vurdere hvilken form for straff som kan ilegges etter den aktuelle straffebestemmelsen. Fra EMDs praksis utledet Høyesterett i HR-2023-1212-A at innholdet og alvoret i både handlingen og sanksjonene inngår i forholdsmessighetsvurderingen.¹⁷⁴ I den anledning påpekte Høyesterett at objektivt straffansvar først og fremst er «[...] anvendelig ved ulike former for masseovertredelser, der handlingen ikke er svært alvorlig, og dermed i liten grad stigmatiserende, og reaksjonen er moderat».¹⁷⁵ Det som inngår i «what is at stake» er altså ikke bare straffens art og lengde, men også sosiale konsekvenser og stigma.

Hvor *sentralt* et vilkår i straffebestemmelsen er, ble også vektlagt i Rt. 2005 s. 833. Saken gjaldt daværende strl. § 195 som forbød seksuell omgang med barn under 14 år. Villfarelse med hensyn til barnets alder fritok ikke fra straff, noe som innebar at straffevilkåret – barnets alder - var objektivt. Isolert sett var og er ikke seksuell omgang forbudt, men det er det faktum at fornærmede er et barn, som gjør forholdet straffbart. Av den grunn gjaldt det

¹⁷⁰ Jf. *G.I.E.M mfl. mot Italia* avsnitt 244.

¹⁷¹ Se *Janosevic mot Sverige* avsnitt 103.

¹⁷² Se *Falk v. The Netherlands* [J] 2004, no. 66273/01. (*Falk mot Nederland*) side 7.

¹⁷³ Jf. *Radio France and others v. France* [J] (2004), no. 53984/00 (*Radio France mfl. mot Frankrike*) avsnitt 24.

¹⁷⁴ Jf. HR-2023-1212-A avsnitt 45.

¹⁷⁵ Jf. HR-2023-1212-A avsnitt 46.

objektive straffbarhetsvilkåret «[...] det helt sentrale element i straffebestemmelsen.»¹⁷⁶ I den saken konkluderte Høyesterett at det objektive straffbarhetsvilkåret i daværende strl. § 195 ikke kunne anvendes etter sin ordlyd.¹⁷⁷ Avgjørelsen illustrerer at jo mer sentralt straffbarhetsvilkåret er, desto strengere krav stilles til forholdsmessigheten ved objektivt ansvar.

I tillegg til hvor sentralt straffbarhetsvilkåret er, skilte Høyesterett i Rt. 2005 s. 833 mellom hva som anses som straff etter EMK på den ene siden, og den «sentrale strafferett» på den andre siden.¹⁷⁸ Jeg forstår den «sentrale strafferett» som det man etter norsk strafferett anser som straff, jf. strl. §§ 29 og 30. Motstykket til den sentrale strafferett vil være tiltak som ikke anses som straff etter nasjonal rett, men som regnes som straff etter Engel-kriteriene, som for eksempel administrative bøter.¹⁷⁹ Engel-kriteriene følger av EMD-avgjørelsen *Engel mfl. mot Nederland*, hvor EMD oppstilte kriterier for å bedømme om et tiltak anses som straff etter EMK.¹⁸⁰ Poenget er at siktedes rettigheter står særlig sterkt i den sentrale straffelovgivningen.¹⁸¹ Det er mindre betenkelig å benytte objektivt ansvar der sanksjonen er av mildere art som for eksempel administrative bøter, enn der sanksjonen innebærer en frihetsberøvelse.

I enkelte avgjørelser har EMD imidlertid gått langt i å tillate objektivt straffansvar selv om straffens art er betydelig. Avgjørelsen *G. mot Storbritannia* er av interesse, da det var tale om en frihetsberøvelse.¹⁸² Saken gjaldt en engelsk straffebestemmelse som straffet seksuelt samleie med barn under 13 år uten hensyn til villfarelse om barnets alder. Saksforholdet var altså ganske likt som i Rt. 2005 s. 833. Det som er interessant er at EMD, i motsetning til resultatet i Rt. 2005 s. 833, konkluderte at regelen ikke var problematisk opp mot EMK art. 6

¹⁷⁶ Jf. Rt. 2005 s. 833 avsnitt 84.

¹⁷⁷ Jf. Rt. 2005 s. 833 avsnitt 87.

¹⁷⁸ Se Rt. 2005 s. 833 avsnitt 83 sett i lys av avsnitt 56.

¹⁷⁹ se Guide on Article 7 of the European Convention on Human Rights s. 8.

¹⁸⁰ *Engel and others v. The Netherlands* [P] 1976, no. 5100/71. (*Engel mfl. mot Nederland*).

¹⁸¹ Jf. Rt. 2005 s. 833 avsnitt 83.

¹⁸² *G. against The United Kingdom* [J] 2011, no. 37334/08. (*G. mot Storbritannia*).

nr. 2.¹⁸³ Hvorvidt en slik bestemmelse er forenlig med gjeldende EMK-rett faller utenfor denne avhandlingens tema. Jeg nøyer meg med å vise til at både Rui og Gröning mfl. tok til ordet for at resultatet i Rt. 2005 s. 833 samsvarer bedre med nyere praksis fra EMK.¹⁸⁴

Til slutt, og viktigst, må («rights of the defence») vurderes. Som sitert ovenfor, kan det ikke være umulig for siktede å frifinnes fra anklagene rettet mot han.¹⁸⁵ Avgjørelsen *Salabiaku mot Frankrike* illustrerer hvordan dette skal forstås. EMD viste til at force majeure var et mulig frifinnelsesgrunnlag fra den aktuelle straffebestemmelsen, og at siktede kunne prosedert på dette.¹⁸⁶ EMD anså dermed at vedkommende ikke var helt uten forsvar, og at det ikke var umulig for siktede å frifinnes. Avgjørelsen illustrerer at selv en snever frifinnelsesgrunn, som force majeure, kan medføre at skyldpresumsjoner anses forholdsmessig. Det samme vil, så langt det passer, også gjelde for objektive straffbarhetsvilkår.

Fra avgjørelsen *G.I.E.M mfl. mot Italia* har Høyesterett utledet at det må være «[...] en mulighet for den som anklages, til å fri seg fra straffansvar. Ansvarer kan dermed ikke være fullt ut objektivt i enhver sammenheng – det må være mulig å påberope fritaksgrunner.»¹⁸⁷ Hika har omtalt muligheten til å fri seg fra ansvar som «disculperingsadgang».¹⁸⁸ Med dette mener han siktedes mulighet til å føre bevis for sine egne subjektive forestillinger, at domstolen faktisk vurderer siktedes skyld og at det finnes objektive frifinnelsesmuligheter.¹⁸⁹

Bruken av objektivt straffansvar må sees i sammenheng med «the rationale of the sentence and punishment».¹⁹⁰ Av hensyn til forutberegnelighet, kan ikke objektivt straffansvar være av et slikt omfang at den enkelte borger ikke har mulighet til å innrette seg og treffe rasjonelle valg basert på tilgjengelige rettsregler.

¹⁸³ Se *G. mot Storbritannia* avsnitt 28. Begrunnelsen for EMDs konklusjon var at straffebestemmelsens subjektive element var kun «intention to penetrate», og at barnets alder falt utenfor gjerningsbeskrivelsen. Forholdsmessighetsstandarden oppstilt i *Salabiaku mot Frankrike* fikk dermed ikke anvendelse, jf. avsnitt 29.

¹⁸⁴ Rui, J.P. *Tidsskrift for strafferett* (2018) pkt. 1.3 og Gröning, L. mfl. (2023) s. 86.

¹⁸⁵ Jf. *G.I.E.M mfl. mot Italia* avsnitt 243.

¹⁸⁶ Jf. *Salabiaku mot Frankrike* avsnitt 29.

¹⁸⁷ Jf. HR-2023-1212-A avsnitt 45.

¹⁸⁸ Se Hika, G. *Tidsskrift for rettsvitenskap* (2010) pkt. 5.1.

¹⁸⁹ Se Hika, G. *Tidsskrift for rettsvitenskap* (2010) pkt. 5.1.

¹⁹⁰ Jf. *G.I.E.M mfl. mot Italia* avsnitt 242.

For å oppsummere må objektive straffbarhetsvilkår, så langt det passer, undergis samme vurdering som skyldpresumsjoner. Den legislative begrunnelsen for å anvende et objektivt straffbarhetsvilkår må stå i et proporsjonalt forhold til innholdet og alvoret i både handlingen og sanksjonen, samt siktedes rettigheter. Et særlig viktig moment i denne vurderingen, er hvorvidt siktede har mulighet til å frifinnes fra anklagene rettet mot ham. Det må også tas i betraktning hvilke strafferettslige og sosiale konsekvenser siktede står overfor, samt hvor sentralt det objektive straffbarhetsvilkåret er.

I neste delkapittel vil jeg se nærmere på hvordan norske domstoler har behandlet det objektive straffbarhetsvilkåret «påvirket» i vtrl. § 22, sett i lys av vtrl. § 22 fjerde ledd.

5.5 Tidligere rettspraksis om vtrl. § 22 fjerde ledd

I HR-2021-797-A tok Høyesterett stilling til hvorvidt det objektive straffansvaret for foretak i strl. § 27 var forenlig med EMK art. 6 nr. 2 og art. 7. I en sidebemerkning (obiter dicta) uttalte Høyesterett at EMDs praksis kan «[...] neppe forstås slik at den er til hinder for bruk av enkelte objektive straffbarhetsvilkår som for eksempel bestemmelsen i vegtrafikkloven § 22 fjerde ledd om villfarelse med hensyn til alkoholkonsentrasjonens størrelse [...]».¹⁹¹

Det kan stilles spørsmål ved hvilken rettskildevekt en slik sidebemerkning har. Skoghøy omtaler sidebemerkninger (obiter dicta) som «uttalelser som ikke inngår som ledd i det resonnement som danner grunnlag for rettens avgjørelse.»¹⁹² Når det gjelder rettskildevekten ved slike sidebemerkninger skriver Skoghøy at «[s]elv om sidebemerkninger ofte kan være like godt gjennomtenkte som avgjørelsesgrunnlaget, har de tradisjonelt ikke vært tillagt samme rettskildeverdi som den rettssetning avgjørelsen bygger på.»¹⁹³ En begrunnelse for at sidebemerkninger tradisjonelt sett er tillagt mindre vekt, er at slike bemerkninger ikke nødvendigvis er et resultat av inngående analyser av et bestemt spørsmål. Dette må tas i betraktning i det videre for å avgjøre rettskildevekten av sidebemerkningen ovenfor.

Det kan også stilles spørsmål ved om Høyesterett gjennom denne sidebemerkningen har inntatt et bestemt standpunkt til at villfarelsesregelen for andre stoffer enn alkohol er forenlig med EMK art. 7. Høyesterett nevner kun villfarelse med hensyn til alkoholkonsentrasjon, så

¹⁹¹ Jf. HR-2021-797-A avsnitt 23.

¹⁹² Se Skoghøy (2018) s. 108.

¹⁹³ Se Skoghøy (2018) s. 108.

det er usikkert om denne sidebemerkningen har overføringsverdi til villfarelse av THC-konsentrasjon. Dette spørsmålet ble imidlertid reist i LF-2021-45211, som gjaldt en person som hadde ført motorvogn med en konsentrasjon av THC som tilsvarte 0,5 alkoholpromille. Han følte seg imidlertid ikke ruset under kjøring. Ifølge tiltalte hadde han røkt cannabis tre dager før han ble stoppet av politiet og tatt blodprøve av.

I den saken konkluderte Frostating lagmannsrett at *G.I.E.M mfl. mot Italia* ikke er til hinder for at vtrl. § 22 fjerde ledd tolkes etter sin ordlyd. Villfarelsesregelen ble altså ansett forenlig med EMK art. 7. Lagmannsretten baserte sin konklusjon på Høyesteretts obiter dicta, og begrunnet dette med at Høyesterett hadde valgt å innta et bevisst standpunkt til forståelsen i vtrl. § 22 fjerde ledd, samt at sidebemerkningen fremsto veloverveid. Lagmannsrettens dom ble anket, men Høyesteretts ankeutvalg sluttet seg til lagmannsrettens konklusjon og tillot ikke anken fremmet for Høyesterett, jf. HR-2021-1857-U.

Jeg kan imidlertid, ut fra den gjennomgåtte rettspraksis, ikke se at det er foretatt en konkret forholdsmessighetsvurdering av det objektive straffbarhetsvilkåret i vtrl. § 22 fjerde ledd. I HR-2021-797-A avsnitt 23 har Høyesterett tilsynelatende forutsatt at vtrl. § 22 fjerde ledd var forenlig med EMK art. 7, uten å vurdere regelen opp mot forholdsmessighetstesten oppstilt i *Salabiaku mot Frankrike* og *Janosevic mot Sverige*. Høyesterett viste imidlertid til Matningsdals lovkommentar til strl. § 21, og lagmannsretten mente Høyesteretts obiter dicta var veloverveid, «sett hen til at den viser til de grundigere vurderingene som Matningsdal har redegjort for [...]».¹⁹⁴ Dette kan tyde på at Høyesterett sluttet seg til Matningsdals konkrete vurdering av det objektive vilkåret.

Matningsdal fremhever imidlertid bare at vtrl. § 22 fjerde ledd antakeligvis er det objektive straffbarhetsvilkår av størst praktisk betydning i norsk rett, samt at *G.I.E.M mfl. mot Italia* «aktualiserer spørsmålet om slike straffbarhetsvilkår fortsatt kan praktiseres».¹⁹⁵ Han understreker altså bare at vtrl. § 22 fjerde ledd og andre objektive straffbarhetsvilkår må undergis en forholdsmessighetsvurdering. Det fremstår som at Matningsdal ikke har inntatt et standpunkt til at vtrl. § 22 fjerde ledd *er* forenlig med EMK art. 7, men heller at han har henvist til relevante rettskilder for å ta stilling til spørsmålet. Det ligger dermed ingen konkret

¹⁹⁴ Jf. LF-2021-45211.

¹⁹⁵ Se Matningsdal, M. (2023) juridika lovkommentar til strl. § 21 note 5.

vurdering bak sidebemerkning nevnt ovenfor, hvor Høyesterett uttalte at *G.I.E.M. mfl. mot Italia* ikke er til hinder for vtrl. § 22 fjerde ledd.

Det kan etter dette virke som at senere rettspraksis, herunder HR-2021-1857-U og LF-2021-45211, har lagt uprøvd til grunn at vtrl. § 22 fjerde er forenlig med skyldkravet i EMK art. 7. Som nevnt ovenfor ble standpunktet i HR-2021-797-A senere modifisert i kjennelsen HR-2023-1212-A, noe som kan reise tvil om forståelsen i førstnevnte sak var riktig. Ettersom det ikke foreligger en konkret vurdering bak Høyesteretts obiter dicta, samt at uttalelsene knyttet seg til alkohol, mener jeg at sidebemerkningen ikke bør tillegges vekt for spørsmålet om THC. Alkohol og andre rusmidler kan fungere på vesentlig forskjellige måter, noe som kan innebære at forholdsmessighetsvurderingen kan trekke i ulike retninger for ulike stoffer. Det er dessuten holdepunkter i litteraturen for at selv villfarelsesregelen i relasjon til alkoholpåvirkning ikke er forenlig med EMK art. 6 nr. 2.¹⁹⁶

På bakgrunn av det overnevnte mener jeg det er nødvendig å vurdere om vtrl. § 22 fjerde ledd annet punktum er forenlig med EMK art. 7 ut fra EMDs praksis.

5.6 Er det objektive straffbarhetsvilkåret «påvirket» forholdsmessig?

5.6.1 Begrunnelsen for bruken av objektivt straffbarhetsvilkår

Som nevnt i kapittel 2.3 er forbudet mot ruspåvirket kjøring hovedsakelig begrunnet i hensynet om å ivareta og forbedre trafiksikkerheten. Målet er at personer som er påvirket av ulike stoffer, og som av den grunn øker ulykkesrisiko, holdes unna trafikken. Dersom befolkningen er klar over at forbudet ikke tar hensyn til subjektive oppfatninger angående påvirkning, kan det argumenteres for at flere vil avstå fra å kjøre bil der de er i tvil om de fortsatt er påvirket. Det objektive vilkåret kan sies å ha en viss preventiv effekt. Bruk av objektivt ansvar kan i denne sammenhengen begrunnes i samfunnsinteressen om å kunne ferde trygt på veiene, samt å verne den enkeltes liv og helse.

Videre kan et objektivt vilkår bidra til en mer effektiv og tidssparende behandling av saker om ruspåvirket kjøring. Dette fordi påtalemyndigheten ikke behøver å ta stilling til om

¹⁹⁶ Se Hika, G. *Tidsskrift for rettsvitenskap* (2010) pk. 6.1.3: «Etter dette blir konklusjonen at det objektive straffbarhetsvilkåret ikke kan sies å være holdt innenfor rimelige grenser. *Regelen kan derfor ikke opprettholdes i lys av uskyldspresumsjonen.*»

føreren kan klandres for å ha en viss promille under kjøring, noe som kan være et utfordrende bevisspørsmål. Ved objektivt ansvar blir kliniske undersøkelser og sakkyndige uttalelser i retten i mindre grad nødvendig. I de fleste saker vil det være tilstrekkelig å vise til at føreren objektivt sett har en viss konsentrasjon i blodet, noe som er enkelt å avdekke gjennom spytt- og blodprøver. Det objektive straffbarhetsvilkåret kan dermed også begrunnes i retts tekniske og prosessøkonomiske hensyn.

På den annen side har Kaas tatt til orde for at villfarelsesregelen bærer preg av manglende historie, ettersom den verken finnes i Sosialdepartementets eller Sosialkomiteens innstilling.¹⁹⁷ Regelen ble lovfestet som følge av sluttbehandling i Odelstinget, noe som «kan gjøre det uvisst om regelen er så vel gjennomtenkt som den burde være.»¹⁹⁸ Hika mener dette indikerer på at bestemmelsen er lite veloverveid, noe som svekker dens legislative begrunnelse.¹⁹⁹

Som nevnt i delkapittel 5.4.4, har EMD tidligere vektlagt flere ulike interesser. Sammenholdt med disse må preventive, retts tekniske og prosessøkonomiske hensyn sies å utgjøre en legislativ begrunnelse for å benytte objektivt straffansvar. Det objektive innslaget i vtrl. § 22 kan dessuten begrunnes av hensyn til offentlig trygghet og for å beskytte helse, sett opp mot de opplistede hensyn i EMK art. 8 nr. 2. Dette taler i retning at det objektive straffbarhetsvilkåret er forholdsmessig. Begrunnelsen for å benytte objektivt straffansvar må imidlertid holdes opp mot innholdet og alvoret i både handlingen og sanksjonen, sanksjonens karakter og siktedes muligheter til å forsvare seg mot anklagene.²⁰⁰

5.6.2 Innholdet og alvoret

Når det gjelder innholdet i ruspåvirket kjøring, er det naturlig å se hen til vilkårene i straffebestemmelsen. «Føring av motorvogn» er i seg selv ikke en ulovlig handling. Føring av motorvogn blir først ulovlig når føreren er «påvirket» av et «berusende middel». Innholdet i forbudet mot ruspåvirket kjøring har langt på vei likhetstrekk med tidligere strl. § 195, som Høyesterett tok stilling til i Rt. 2005 s. 833. Som nevnt tidligere, var det nettopp det faktum at

¹⁹⁷ Se Kaas, P. *Lov og Rett* (1972) s. 331.

¹⁹⁸ Se Kaas, P. *Lov og Rett* (1972) s. 331.

¹⁹⁹ Se Hika, G. *Tidsskrift for rettsvitenskap* (2010) pkt. 6.1.3.

²⁰⁰ Jf. *Janosevic mot Sverige* avsnitt 101 og HR-2023-1212-A avsnitt 45.

fornærmede var et barn som gjorde forholdet straffbart etter daværende strl. § 195.²⁰¹ Når det sentrale elementet i straffebestemmelsen (barnets alder) var objektivt, kom straffebudet i realiteten «nær en rent objektiv straffebestemmelse».²⁰²

På samme måte bør vilkåret «påvirket» regnes som det «helt sentrale» element i straffebudet, ettersom føring av motorvogn ikke er forbudt isolert sett. Vtrl. § 22 er ikke faktisk en rent objektiv straffebestemmelse, ettersom det forutsetter at gjerningspersonen har utvist minst uaktsomhet i relasjon til inntak av et berusende middel før kjøringen. Sammenholdt med høyesterettsuttalelsene i avsnittet ovenfor bærer vtrl. § 22 første ledd likevel preg av å være rent objektivt, ettersom det mest sentrale vilkåret – ruskonsentrasjonens størrelse – er objektivt. Siktet mulighet til å forsvare seg basert på sine egne subjektive oppfatninger blir klart innskrenket når det helt avgjørende vilkår er objektivt. Det må dermed stilles strengere krav til forholdsmessighet ved vurderingen av vtrl. § 22 fjerde ledd.

Alvoret ved THC-påvirket kjøring ble behandlet i delkapittel 4.3. Jeg gjentar det mest sentrale. Prinsipielt sett er THC-påvirket, og ruspåvirket kjøring generelt sett, en alvorlig handling. Berusede førere utgjør økt risiko for trafikkuhell, hvor både helse og liv kan skades. Akutte virkninger av THC er dempende og svakt hallusinogene symptomer som kan innebære trøtthet/sløvhet, endret virkelighetsoppfatning og svekket kritisk sans.²⁰³ Dette er virkninger som klart ikke bør kombineres med kjøring. THC's farmakologiske egenskaper gjør det imidlertid mulig at enkelte klinisk edru førere ligger over forbudsgrensen i lengere tid. En slik omstendighet kompliserer spørsmålet om alvorligheten ved THC-påvirket kjøring, da slike tilfeller reelt sett ikke øker risiko for uhell.

THC ble påvist hos 3 774 bilførere i 2022 i Norge, mens alkohol ble påvist hos 5 715 bilførere.²⁰⁴ Statistikken indikerer at THC-påvirkede førere forekommer relativt ofte i trafikken. I likhet med saksforholdet i HR-2023-1212-A, blir forbudet mot ruspåvirket kjøring «masseforvaltet» gjennom regler gitt av hensyn til trafikksikkerhet.²⁰⁵ Med andre ord er det tale om en overtredelse som forekommer ofte, en form for masseovertredelse, hvor det er

²⁰¹ Jf. Rt. 2005 s. 833 avsnitt 84.

²⁰² Jf. Rt. 2005 s. 833 avsnitt 70.

²⁰³ Se Oslo universitetssykehus (2023) *Rusmiddelstatistikk 2022* s. 10.

²⁰⁴ Se Oslo universitetssykehus (2023) *Rusmiddelstatistikk 2022* s. 10.

²⁰⁵ Se HR-2023-1212-A avsnitt 50.

behov for regler som er enkle å praktisere. Dette taler i retning for at det objektive vilkåret er forholdsmessig.

5.6.3 Sanksjonens karakter

Overtredelse av vtrl. § 22 kan straffes med bøter, fengsel inntil ett år og tap av føreretten for minst ett år, jf. vtrl. §§ 31 første ledd og 33 annet ledd. Hvilken sanksjon som ilegges beror på promillenivået, jf. vtrl. § 31 annet ledd. Ubetinget fengsel kan bare ilegges ved promille over 0,5, og er mest vanlig der promillen overstiger 1,2, jf. vtrl. § 31 annet ledd bokstav b og c.

Straffeutmålingen beror på graden av påvirkning og hvilke farer kjøringen har medført, jf. vtrl. § 31 fjerde ledd. Ved promille under 1,0 skal boten i utgangspunktet utgjøre halvannen gang brutto månedsinntekt.²⁰⁶ Ved promille mellom 0,5 og 1,0 ilegges i utgangspunktet 14 til 21 dager betinget fengsel.²⁰⁷ Når promillen overstiger 1,0 kan det ilegges bot og 21 til 30 dager betinget fengsel eller 14 til 30 dager ubetinget fengsel.²⁰⁸

Samtlige av sanksjonene som ilegges ved overtredelse av vtrl. § 22 regnes som straff eller strafferettslige reaksjoner etter strl. §§ 29 og 30, hvilket innebærer at vtrl. § 22 befinner seg innenfor «den sentrale strafferetten». Siktetes fundamentale rettigheter står dermed særlig sterkt.²⁰⁹ Videre må det tas i betraktning at siktede kan ilegges ubetinget fengsel og en betydelig bot. Frihetsberøvelse er det mest inngripende maktmidlet staten har til disposisjon overfor borgerne. Sett hen til uttalelsene i HR-2023-1212-A avsnitt 46, er objektivt straffansvar «i første rekke anvendelig» der «reaksjonen er moderat». I den saken var det tale om et gebyr av begrenset størrelse som reaksjon for overtredelse av regler om kjøre- og hviletid. Reaksjonene som kan ilegges ved overtredelse av vtrl. § 22, herunder ubetinget fengsel, kan klart ikke regnes som «moderat». Det kan dermed argumenteres for at det ikke bør anvendes et objektivt straffansvar i vtrl. § 22, ettersom straffens karakter er høyere enn det tilsiktede anvendelsesområdet for objektivt straffansvar, altså der reaksjonen er «moderat». Når reaksjonen er av mer alvorlig karakter, som i dette tilfellet, er det større behov

²⁰⁶ Jf. Ot.prp.nr.65 (1987-1988) pkt. 6.5.2.3 s. 28 og HR-2020-210-U avsnitt 17.

²⁰⁷ Jf. Ot.prp.nr.65 (1987-1988) pkt. 6.5.2.3 s. 28.

²⁰⁸ Jf. Ot.prp.nr.65 (1987-1988) pkt. 6.5.2.3 s. 29.

²⁰⁹ Jf. Rt. 2005 s. 833 avsnitt 83.

for den som anklages å ha en mulighet til å fri seg fra straffansvaret. Dette taler i retning av at det objektive straffansvaret er uforholdsmessig.

I de sakene hvor EMD har tillatt bruken av objektive straffansvar eller skyldpresumsjoner, synes sanksjonene i disse avgjørelsene å være vesentlig mildere enn sanksjonene som følger av vtrl. § 31 annet ledd. *Falk mot Nederland* gjaldt en trafikkovertrødelse som på objektive grunnlag ble sanksjonert med en administrativ bot på 108 euro, uten å føres inn i et register.²¹⁰ I *Hansen mot Danmark* ble det ilagt bot på 1 500 danske kroner på objektive grunnlag overfor arbeidsgiver for overtrødelse av regler om kjøre- og hviletider.²¹¹ *Duhs mot Sverige* gjaldt illeggelse av parkeringsbøter til samlet verdi på kr. 1 450 svenske kroner på objektive grunnlag.²¹² Avgjørelsene illustrerer at EMD har vært mer tilbøyelig for å tillate objektive straffansvar i de tilfeller hvor sanksjonen er av mindre alvorlig karakter. Bruken av objektive straffbarhetsvilkår i vtrl. § 22 synes ikke å samsvare godt med den foreliggende EMD-praksis.

Å bli anklaget for ruspåvirket kjøring er en alvorlig anklage. Den anklagde kan bli stemplet som uansvarlig og farlig i trafikken. Dette kan føre til skuffelse, sinne og skam overfor seg selv. Tap av førerrett kan dessuten føre til andre sosiale konsekvenser, særlig i yrker som krever førerrett, som for eksempel taxisjåfører.²¹³ Det kan på denne bakgrunn hevdes at en anklage om ruspåvirket kjøring er i stor grad stigmatiserende. Også dette taler mot anvendelse av objektive straffansvar i vtrl. § 22, sett hen til uttalelsene i HR-2023-1212-A avsnitt 46.

5.6.4 Siktedes «disculperingsadgang»

Som nevnt i delkapittel 4.3 kan ikke en fører fritas straff, selv om hans tro om ruspåvirkning var velbegrunnet. Det har ingen betydning om føreren ikke var klar over at han lå over grensen eller at han trodde virkestoffet var helt ute av kroppen. Villfarelsesregelen innebærer med andre ord at vedkommende ikke har noen mulighet til å påberope sine subjektive forestillinger som frifinnelsesgrunnlag, noe som isolert sett taler for at regelen er uforholdsmessig.

²¹⁰ Se *Falk mot Nederland* under punkt B. «Relevant domestic law and practice».

²¹¹ Se *Hansen v. Denmark* [J] 2000, no. 28971/95. (*Hansen mot Danmark*) *THE FACTS*.

²¹² Se *Duhs v. Sweden* [C] 1990, no. 12995/87. (*Duhs mot Sverige*) Se *THE FACTS*.

²¹³ Se Andersrød, B.V. (2024) NRK.

Videre kan det argumenteres at det er særlig betenkelig å se bort fra førerens subjektive oppfatninger når han inntok cannabis for flere dager eller uker siden. Selv om en klinisk undersøkelse erklærer føreren som edru i et slikt tilfelle, har vedkommende likevel ikke mulighet til å bevise sin uskyld, på grunn av de faste grensene i forskrift. Det er som nevnt påpekt i ulike forskningsartikler at faste grenser for THC kan føre til at edru førere blir feilidentifisert som ruspåvirket.²¹⁴ Den omstendighet at faren for økt ulykkesrisiko er fraværende i enkelte tilfeller, må dessuten sies å svekke den legislative begrunnelsen for hva gjelder hensyn til trafikksikkerheten.

Sett i lys av uttalelsen i *G.I.E.M mfl. mot Italia* avsnitt 243, vil rammene for bruken av objektivt straffansvar anses overskredet når det er umulig for siktede å frifinne seg fra anklagene rettet mot ham. I motsetning til *Salabiaku mot Frankrike*, hvor siktede hadde en viss disculperingsadgang gjennom force majeure, følger det ingen tilsvarende frifinnelsesgrunn av vtrl. § 22. Som nevnt i delkapittel 3.2 var det et mål at gamle og minimale restkonsentrasjoner som ikke påvirker kjøreevne, skulle unntas forbudet. Dette unntaket er imidlertid illusorisk, både fordi «flere inntak» ikke tas høyde for og fordi forarbeidene til vegtrafikkloven ikke avklarer hva som menes med «minimale restkonsentrasjoner». Det er altså ingen klare føringer for hvilke tilfeller som faktisk kan unntas forbudet, hvilket innebærer at ethvert tilfelle hvor promillen overstiger 0,2 vil i praksis rammes av forbudet.

Det fremstår slik at det faktisk er umulig for siktede å fri seg fra anklagene mot ham, når blodkonsentrasjonen overstiger den nedre forbudsgrensen. Det må tas i betraktning at enkelte førere i verste fall kan ilegges ubetinget fengsel uten å ha noen mulighet til å fri seg fra anklagen, selv i de tilfeller hvor ruseffekten er borte for lenge siden. Dette utgjør et tungtveiende argument for at det objektive vilkåret er uforholdsmessig.

5.6.5 Konklusjon

Gjennomgangen viser at det er argumenter både for og mot at villfarelsesregelen med hensyn til THC-konsentrasjon i vtrl. § 22 fjerde ledd annet punktum er forholdsmessig. Samlet sett, legges det avgjørende vekt på at det er tale om flere straffereaksjoner som faller innenfor den sentrale strafferett, hvor siktedes rettigheter er av særlig betydning. Siktede står overfor nokså

²¹⁴ Se McCartney, D. et. al. (2022) og Kleiman, M.A.R. et. al. (2018)

alvorlige straffesanksjoner, men har likevel ikke noen mulighet til å fri seg fra anklagene. Det finnes ingen frifinnelsesgrunner når ruskonsentrasjonen overstiger 0,2 promille. Når nyere forskning reiser tvil om de faste grensene i forskrift er egnet til å si noe om påvirkning, blir det ytterligere betenkelig å straffe førere uten hensyn til skyld. Dette gjelder særlig i de mer ekstreme tilfellene hvor en fører inntok cannabis for flere uker siden, og føreren erklæres klinisk edru. Forholdsmessighetsvurderingen trekker på denne bakgrunn i retning av at det objektive vilkåret «påvirket» i vtrl. § 22 første ledd, jf. fjerde ledd, ikke er forholdsmessig.

Konklusjon er at vtrl. § 22 første ledd, jf. fjerde ledd ikke er forenlig med EMK art. 7.

6 Avslutning

Avhandlingen har tatt for seg flere problemstillinger knyttet til forbudet mot ruspåvirket kjøring. Jeg kommer ikke til å oppsummere hovedfunnene av problemstillingene i denne delen. I stedet vil jeg diskutere de rettspolitiske spørsmålene knyttet til de mest sentrale temaene for avhandlingen. I den forbindelse vil jeg for det første vurdere om grensene for THC bør endres, og for det andre vurdere om villfarelsesregelen i vtrl. § 22 fjerde ledd bør erstattes med en aktsomhetsnorm.

6.1 Bør de faste grensene for THC endres?

Det fremgår av delkapittel 3.1 at grensene for THC er innenfor forskriftsfullmakten.

Avslutningsvis i HR-2023-2307-A uttalte Høyesterett følgende om grensene for THC:

«Hvor den nøyaktige grensa skal settes – innenfor lovens ramme – beror på et faglig og politisk skjønn som domstolene ikke kan overprøve. Om grensa skal settes høyere, slik at den ikke eller i mindre grad rammer restkonsentrasjoner som ikke har påvirket kjøreevnen, men slik at den samtidig rammer færre som kan ha vært påvirket, er opp til forskriftsgiver, eventuelt lovgiver, å vurdere. Det samme gjelder alternativet om å gå mer eller mindre tilbake til en ordning der det foretas en individuell vurdering».²¹⁵

På bakgrunn av denne uttalelsen vil jeg diskutere om grensene bør endres. Problemet synes ikke å være grensene i seg selv, da enkelte førere med THC i blodet tilsvarende 0,2 promille *kan* representere en lav, men likevel forhøyet risiko for trafikkulykke. Problemet er heller at de faste grensene ikke er egnet til å skille mellom et nylige og tidligere inntak av cannabis. Per i dag brukes spytt- og blodprøver for å avdekke stoffkonsentrasjoner. Som påpekt i delkapittel 2.4 er slike testmetoder alene ikke en pålitelig indikator for nedsatt kjøreevne, særlig for jevnlig brukere. Selv Høyesterett påpeker at enkelte førere risikerer å bli urettmessig dømt for ruspåvirket kjøring, hvilket er en konsekvens av faste grenser i kombinasjon med upålitelige testmetoder.²¹⁶

Det kan da spørres hva som bør gjøres for å unngå at klinisk edru førere dømmes. En mulighet kan være å se på andre former for testing enn blodprøver, som for eksempel

²¹⁵ Jf. HR-2023-2307-A avsnitt 47.

²¹⁶ Jf. HR-2023-2307-A avsnitt 21.

pusteprøver. I en studie fra 2019 oppstilles pusteprøver som et alternativ til blodprøver.²¹⁷ Det bemerkes at pusteprøver alene, i likhet med blodprøver, ikke nødvendigvis gir en klar indikasjon på reell påvirkning. Likevel hevder forfatterne av studien at pusteprøver er bedre egnet til å differensiere mellom nylige og eldre inntak av cannabis, ettersom THC kun påvises i et tidsvindu på tre timer etter inntak for både jevnlig og sporadiske brukere.²¹⁸ Pusteprøver kan dermed avskjære identifikasjon av restkonsentrasjoner som er dager eller uker gamle. Samtidig er det problematisk at THC ikke identifiseres etter tre timer, ettersom reell påvirkning kan foreligge i inntil åtte timer.

På grunn av upåliteligheten ved å bruke testmetoder hver for seg, kan det være hensiktsmessig å benytte flere testmetoder i kombinasjon. Dette ble for så vidt anbefalt i en annen studie fra 2021, hvor det ble anbefalt å benytte «Standardized Field Sobriety Test (SFST)» i tillegg til blodprøver.²¹⁹ En SFST er en fysisk test, hvor føreren må balansere på en fot, gå i en rett linje og følge et objekt med øyene. Dersom blodprøver kombineres med pusteprøver og SFST, vil for eksempel dager eller uker gamle restkonsentrasjoner fortsatt identifiseres av blodprøven, men ikke gjennom pusteprøven og SFST. Førere som inntok cannabis nylig og som utgjør en reell fare i trafikken, vil på den annen side få utslag på både blod- og pusteprøve, så fremst inntaket skjedde opptil tre timer siden. Poenget er at jo flere testmetoder som benyttes, desto mer sikkert blir det at en fører enten er reelt påvirket eller edru. På den måten vil gamle restkonsentrasjoner som ikke har betydning for ens kjøreevne i mindre grad rammes av forbudet, i tråd med målsetningene med lovendringen som beskrevet i delkapittel 3.1 og 3.2.

Det er imidlertid utfordringer med en slik kombinasjonsløsning. Det kan innebære økte kostnader til utstyr og tester, samt gå på bekostning av hensyn til prosessøkonomi og effektivitet som også var blant formålene med lovendringen. Jeg mener imidlertid at domfellelse av en klinisk edru fører ikke kan rettfærdiggjøres ved at det vil være enklere og mer effektivt å kun forholde seg til de faste grensene. En annen utfordring er at pusteprøver er enda under utvikling. Det synes imidlertid å være en konsensus i forskningslitteraturen om at

²¹⁷ Lynch, K.L et. al. (2019).

²¹⁸ Se Lynch, K.L et. al. (2019) «[...] our results verify that THC is detectable above baseline throughout the presumed 3-h impairment window following smoking in both chronic and occasional cannabis users.» «Thus, THC concentrations in breath may reflect recent use.»

²¹⁹ Se Arkell, T.R. et. al. (2021) «[...] a multidimensional approach to identifying drivers who may be impaired by cannabis is advisable.»

faste grenser med grunnlag i blodprøver alene ikke er en god løsning, og at det er behov for mer forskning på dette området.²²⁰

På bakgrunn av det overnevnte bør ikke de faste grensene for THC nødvendigvis endres. Jeg mener imidlertid at fremgangsmåten for å avdekke ruspåvirket kjøring bør endres. Det bør tilstrebes å etablere en mer pålitelig testmetode enn det som eksisterer i dag, for å skille reelt påvirkede førere fra de som er klinisk edru. I den forbindelse mener jeg loven bør ta hensyn til akkumuleringstilfeller, og ikke utelukke «flere inntak» fra å unntas forbudet.²²¹

Etter mitt syn er det ikke rett å benytte straff med et pønalt formål overfor førere som har blitt edru for lang tid siden, og som ikke utgjorde en fare i trafikken under kjøring. I stedet for å straffeforfølge personer som utelukkende har en viss stoffkonsentrasjon i blodet med fengsel og bøter, kan det være mer hensiktsmessig å stille spørsmål om vedkommende er edruelig nok til å inneha førerett etter vtrl. § 34 femte ledd. Etter denne bestemmelsen kan føreretten tilbakekalles på forvaltningsmessig grunnlag, hvis hensyn til trafikksikkerheten tilsier det. Førere som inntar cannabis jevnlig – tilnærmet daglig – er ikke edruelig nok til å ha førerett.²²² Hensynet til trafikksikkerhet kan dermed tilsi at føreretten bør tilbakekalles ut fra en føre-var-tilnærming.

6.2 Bør vtrl. § 22 fjerde ledd erstattes med en aktsomhetsnorm?

Det ligger allerede i konklusjonen i delkapittel 5.6.5 at det objektive straffansvaret i vtrl. § 22 bør, etter mitt syn, erstattes med en aktsomhetsnorm. Det kan imidlertid stilles spørsmål om en aktsomhetsnorm vil gå på bekostning av hensynet til trafikksikkerhet og om en slik norm vil endre hvordan forbudet anvendes i praksis.

Det er allment kjent at promillegrensen for både alkohol og andre rusmidler er satt svært lavt, og at inntak av selv små mengder kan føre til at man overstiger promillegrensen. En som

²²⁰ Peng, Y.W. et. al. (2020) «Additional research is required to determine the percentage of frequent cannabis users who have prolonged THC elevation during abstinence, and to identify factors associated with prolonged THC elevation.»

²²¹ Se HR-2023-2307-A avsnitt 44, hvor Høyesterett tilsynelatende utelukker «flere inntak» fra å unntas forbudet

²²² Se HR-2021-2050-A avsnitt 54. Høyesterett la til grunn at bruk ut over tre ganger per måned i utgangspunktet tilsier at innehaveren av førerett ikke er edruelig.

nylig inntok cannabis og som spekulerer i at han ligger under grensen idet han setter seg i bilen, kan sies å ha utvist en atferd som enkelt kan anses som uaktsomt. I et slikt tilfelle balanserer han på lovens yttergrense, hvilket er en lite beskyttelsesverdig innstilling, særlig når det viser seg at han faktisk er påvirket. Lave grenser for påvirkning i kombinasjon med en streng aktsomhetsnorm, kan innebære at det så å si alltid er uaktsomt å kjøre bil under *akutt* THC-rus. I tilfeller ved akutt påvirkning vil et subjektivt vilkår neppe endre hvordan forbudet anvendes eller gå på bekostning av trafikksikkerheten.

En aktsomhetsnorm kan imidlertid tenkes å få betydning der akkumulering har skjedd. Hvis en fører med akkumulert THC i blodet velger å kjøre bil, er det ikke opplagt at han har utvist uaktsom atferd. Vedkommende kan ha følt seg edru i flere dager, før han til slutt bestemmer seg å kjøre bil. Med mindre han på egen hånd skaffer seg en test som viser THC-konsentrasjon i blodet, har han ikke noen måte å vite om han ligger over eller under forbudsgrensen idet han begynner å kjøre. De færreste har slike tester tilgjengelig, og de som føler seg edru vil neppe tenke det er nødvendig å teste blodverdiene før kjøring.

Om akkumuleringstilfeller bør anses som uaktsomt beror imidlertid på hvor streng aktsomhetsnormen settes. I Borgarting lagmannsrett mente retten at det må anses allment kjent at jevnlig inntak av cannabis over tid, kan gi en konsentrasjon av THC i blodet som varer lenger enn den subjektive rusfølelsen.²²³ En slik tilnærming legger aktsomhetsnormen såpass høyt at selv tilfeller hvor føreren har avventet kjøringen i lengere tid, også vil anses som uaktsomt. Med en slik tilnærming vil aktsomhetsnormen neppe innebære endringer for hvordan forbudet anvendes.²²⁴

På bakgrunn av det overnevnte, mener jeg det er uproblematisk at villfarelsesregelen i vtrl. § 22 fjerde ledd erstattes med en aktsomhetsnorm.

Det kan problematiseres om hvorvidt det er nødvendig å erstatte det objektive straffbarhetsvilkåret med en aktsomhetsnorm, hvis det ikke innebærer noen endringer i praksis. Jeg mener det er viktig at straffebestemmelsen gir uttrykk for det skyldkravet den bygger på, av hensyn til klarhetskravet etter Grl. § 96 og EMK art. 7.

²²³ Jf. LB-2020-187416 *Den konkrete vurderingen*.

²²⁴ Se Engstrøm, B.E. (2023) Karnov lovkommentar til vtrl. § 22 note 5, hvor det samme hevdes.

Aktsomhetsnormen bør, etter mitt syn, ikke nødvendigvis settes så streng som Borgarting lagmannsrett gjorde. Jeg mener aktsomhetsnormen bør fremme en fornuftig balanse mellom ivaretagelse av trafikksikkerheten på den ene siden, og å forhindre at edru sjåførere straffefølges på den andre siden. En fører som overstiger grensene i forskriften, bør ikke for ethvert tilfelle umiddelbart anses som uaktsom atferd. Som fremhevet tidligere i avhandlingen kan det oppstå tilfeller hvor føreren overstiger grensen, men utgjør likevel ingen økt risiko for uhell i trafikken. Etter min mening, bør aktsomhetsnormen ikke ramme atferd som klart ikke fører til skade eller fare for skade. En slik tilnærming bør i så fall bare få betydning for ekstreme akkumuleringstilfeller, hvor føreren har vært klinisk edru i flere dager eller uker. Poenget er at førerens atferd ikke bør anses uaktsom når vedkommende har vært edru i flere dager eller uker.

Dersom denne aktsomhetsnormen legges til grunn, vil anvendelsen av forbudet til en viss grad endres. Dette begrunnes med at kun de mest ekstreme akkumuleringstilfellene ikke omfattes av forbudet, i motsetning til at ethvert tilfelle rammes. Ettersom føreren er klinisk edru under kjøring, vil endringen imidlertid ikke gå på bekostning av trafikksikkerheten, hvilket er hovedformålet med innføringen av de faste grensene for ruspåvirket kjøring.²²⁵

²²⁵ Prop. 9 L (2010-2011) s. 9.

7 Kilderegister

7.1 Lover og konvensjoner

- 1814 Lov 17. mai. 1814 Kongeriket Norges Grunnlov
- 1926 Lov 20. februar 1926 nr. 2 Motorvognloven
- 1950 Konvensjon 4. november 1950 om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter (Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen/EMK)
- 1965 Lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk (vegtrafikkloven/vtrl.)
- 1999 Lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven/mrl.)
- 2000 Lov 22. september 2000 nr. 79 om endringer i lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk og i enkelte andre lover
- 2005 Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven/strl.)
- 2010 Lov 17. desember 2010 nr. 91 om endringer i lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk (endringer relatert til ruspåverka kjøring m.m.)

7.2 Forskrifter

- 2012 Forskrift 20. januar 2012 nr. 85 om faste grenser for påvirkning av andre berusende eller bedøvende middel enn alkohol m.m. (Forskrift om påvirkning av andre rusmidler enn alkohol)

7.3 Forarbeider

- 1965 Ot.prp.nr.23 (1964-1965) om vegtrafikklov
- 1983 NOU 1983:57 Straffelovgivningen under omforming. Straffelovkomisjonens delutredning I
- 1988 Ot.prp.nr.65 (1987-1988) Om lov om endringer i vegtrafikkloven 18 juni 1965 nr 4 (reaksjoner mot promillekjøring m v)

2000	Ot.prp.nr.26.(1999-2000) Om lov om endring i lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk og i enkelte andre lover
2004	Ot.prp.nr.90 (2003-2004) Om lov om straff (straffeloven)
2005	Innst.O.nr.72 (2004-2005) Innstilling fra justiskomiteen om lov om straff (straffeloven)
2011	Prop.9 L (2010–2011) Endringer i lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk (endringer relatert til ruspåverka køyring m.m)
2011	Innst.105 L (2010–2011) Innstilling fra justiskomiteen om endringer i lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk (endringer relatert til ruspåverka køyring m.m)
2012	Dok.nr.16 (2011-2012) Rapport fra Menneskerettighetsutvalget om menneskerettigheter i Grunnloven

7.4 Rettspraksis

7.4.1 EMD-praksis

Duhs mot Sverige	Duhs v. Sweden [C], Application no. 12995/87, ECHR 7. desember 1990.
Engel mfl. mot Nederland	Engel and others v. The Netherlands [P], Application no. 5100/71, ECHR 8. juni 1976.
Falk mot Nederland	Falk v. The Netherlands [J], Application no. 66273/01, ECHR, 19. oktober 2004
G. mot Storbritannia	G. against The United Kingdom [J], Application no. 37334/08, ECHR 30. august 2011
G.I.E.M mfl. mot Italia	G.I.E.M. S.r.l. and others v. Italy [GC], Applications no. 1828/06, ECHR 28. juni 2018.
Hansen mot Danmark	Hansen v. Denmark [J], Application no. 28971/95, ECHR 11. juli 2000.

Janosevic mot Sverige	Janosevic v. Sweden [J], Application no. 34619/97, ECHR 23. juli 2002.
Radio France mfl. mot Frankrike	Radio France and others v. France [J], Application no. 53984/00, ECHR 30. mars 2004.
Salabiaku mot Frankrike	Salabiaku v. France [J], Application no. 10519/83, ECHR 7. oktober 1988.
Sud Fondi mfl. mot Italia	Sud Fondi srl and others v. Italy [J], Application no. 75909/01, ECHR 20. januar 2009

7.4.2 Høyesterettspraksis

Rt. 1984 s. 1140

Rt. 2000 s. 996

Rt. 2005 s. 833

Rt. 2014 s. 1105

Rt. 2015 s. 93

HR-2016-2554-P

HR-2020-210-U

HR-2021-797-A

HR-2021-1857-U

HR-2021-2050-A

HR-2023-1212-A

HR-2023-2307-A

7.4.3 Underrettspraksis

LB-2020-187416

LF-2021-45211

7.5 Rapporter

Samferdselsdepartementet (2009) *Kjøring under påvirkning av andre rusmidler enn alkohol.*

Rapport fra arbeidsgruppe mars 2009. Hentet fra Regjeringen.no:

https://www.regjeringen.no/contentassets/b82972ae0980475a87a8fa9c7766377d/ny_vegtrafikklov_190309.pdf

Samferdselsdepartementet (2010) *Etablering av faste grenser for påvirkning av andre stoff enn alkohol.* Rapport fra faglig rådgivningsgruppe desember 2010. Hentet fra Regjeringen.no:

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/sd/vedlegg/veg-og-vegtrafikk/hoering_forskrift_faste_grenser_anne_rus_alkohol/rapport.pdf

Samferdselsdepartementet (2015) *Revidering av «forskrift om faste grenser for påvirkning av andre berusende eller bedøvende middel enn alkohol m.m.»* Rapport fra referansegruppe januar 2015. Hentet fra Regjeringen.no:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/21dac5b787734d7b80f45d30c88e8632/hbre v2304rapport.pdf>

Samferdselsdepartementet (2021) *Revidering av «forskrift om faste grenser for påvirkning av andre berusende eller bedøvende middel enn alkohol m.m.»* Rapport fra referansegruppe mai 2021. Hentet fra Regjeringen.no:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/98e09c20ab5f4b1a9be2abd83a300318/rapport-revidering-av-forskrift-om-faste-grenser-for-pavirkning-av-andre-berusende-eller-bedovende-middel-enn-alkohol-mm.pdf>

7.6 Litteratur

Arkell, T.R.; Sprindle, T.R.; Kevin, R.C.; Vandrey, R.; McGregor, I.S. (2021) *The failings of per se limits to detect cannabis-induced driving impairment: Results from a simulated driving study.* Traffic Injury Prevention, 22:2, 102-107. Hentet fra Taylor & Francis Online

29.01.2024:

<https://doi.org/10.1080/15389588.2020.1851685>

Emberland, M. (2022) *Stiller EMK nå krav om skyld ved straff? Lov og Rett 2022/2.* Hentet fra Juridika 26.02.2024:

<https://juridika.no/tidsskrifter/lov-og-rett/2022/2/artikkel/emberland>

Engstrøm, B.E. (2023) Karnov lovkommentar: Vegtrafikkloven – vtrl. 1965, Lovdata.no:
https://lovdata.no/pro/COMMENT/karnov/1965-06-18-4_k4_p22.n5/3

Engstrøm, B.E. (red.); Matningsdal, M. (2023) *Vegtrafikkloven. Lovkommentar, § 22. Ruspåvirkning av motorvognførere*. Hentet fra Juridika 26.02.2024:
<https://juridika.no/lov/1965-06-18-4/%C2%A722/kommentar>

Fitzgerald, R.L.; Umlauf, A.; Hubbard, J.A. et. al. (2023) *Driving Under the Influence of Cannabis: Impact of Combining Toxicology Testing with Field Sobriety Tests*. Clinical Chemistry volume 69 issue 7. Hentet 03.05.2024 fra:
<https://doi.org/10.1093/clinchem/hvad054>

Gröning, L.; Husabø, E.J.; Jacobsen, J. (2023) *Frihet, forbrytelse og straff. En systematisk fremstilling av norsk strafferett*. 3. utgave opplag 2023. Fagbokforlaget Bergen.

Hika, G. (2010) *Objektivt straffansvar – unntak fra skyldkravet i norsk strafferett og forholdet til uskyldspresumsjonen i EMK artikkel 6 (2)*. Tidsskrift for rettsvitenskap 2010/3. Hentet fra Juridika 26.02.2024.

<https://juridika.no/tidsskrifter/tidsskrift-for-rettsvitenskap/2010/3/artikkel/hika>

Holck, P. (2024) *Akkumulasjon*. Hentet fra det Store norske leksikon 18.03.2024:
<https://snl.no/akkumulasjon>

Holter, K. (2021) Karnov lovkommentar: Straffeloven – strl. 2005. Hentet 03.05.2024 fra:
https://lovdata.no/pro/COMMENT/karnov/2005-05-20-28_d1_k3_p21.n1/2

Høgberg, A.P. (2018) *Strafferett* 5. utgave opplag 2018, Cappelen Damm

Kaas, P. (1972) *Promillesaker i forhørsretten*. Lov og Rett 1972 nummer 7. Hentet 03.05.2024 fra:

<https://juridika.no/tidsskrifter/lov-og-rett/1972/7/artikkel/kaas>

Kjølbrot, J.F. (2020) *Den europeiske menneskerettighedskonvention for praktikere*, femte utgave. Jurist- og Økonomforbundets forlag. Danmark.

Kleiman, M.A.R.; Jones, T.J.; Miller, C.; Halperin, R. (2018) *Driving While Stoned: Issues and Policy Options*. Hentet fra 03.05.2024 SSRN:

<https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3163816> (PS: Må åpne PDF herifra)

Lynch, K.L.; Luo, R.Y.; Hooshfar, S.; Yun, C. (2019) *Correlation of Breath and Blood Δ^9 -Tetrahydrocannabinol Concentrations and Release Kinetics Following Controlled Administration of Smoked Cannabis*. Clinical Chemistry volume 65 issue 9. Hentet 03.05.2024 fra:

<https://doi.org/10.1373/clinchem.2019.304501>

McCartney, D.; Arkell, T.R.; Irwin, C.; Kevin, R.C.; McGregor, I.S. (2022) *Are blood and oral fluid Δ^9 -tetrahydrocannabinol (THC) and metabolite concentrations related to impairment? A meta-regression analysis*. Neuroscience & Biobehavioral Reviews Volume 134. Hentet fra Sciencedirect 29.01.2024:

<https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2021.11.004>

Paust, D.H. (2023) *Cannabisbrukere kan ha blitt urettmessig straffet for ruskjøring*. Karnovs tidsskrifter ISSN 2703-772X. Hentet 12.03.2024 fra:

<https://lovdata.no/pro/litteratur/paust-dh-2023-01>

Pearlson, G.D.; Stevens, M.C.; D'Souza, D.C. (2021) *Cannabis and driving*. Frontiers in Psychiatry volume 12 (2021). Hentet 25.01.2024 fra:

<https://doi.org/10.3389/fpsy.2021.689444>

Peng, Y.W.; Desapriya, E.; Chan, H.; Brubacher, J.R. (2020) *Residual blood THC levels in frequent cannabis users after over four hours of abstinence: A systematic review*.

Sciencedirect, Drug and Alcohol Dependence, Volume 216. Hentet 12.02.2024 fra:

<https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2020.108177>

Rui, J.P. (2018) *Fra menneskerettighetsdomstolen. Ingen straff uten skyld (nulla poena sine culpa) G.I.E.M. S.R.L. og andre mot Italia, søkenummer 1828/06, storkammerdom 28. juni 2018*. Tidsskrift for strafferett 2018/3, Juridika. Hentet 26.02.2024 fra:

<https://juridika.no/tidsskrifter/tidsskrift-for-strafferett/2018/3/artikkel/rui>

Rui, J.P. (2020) *Forholdsmessighetsprinsippet ved bruk av straff*. Lov og rett vol. 59 utg. 6 side 323-324, Idunn. Hentet 27.04.2024 fra:

<https://www.idunn.no/doi/10.18261/issn.1504-3061-2020-06-01>

Skoghøy, J.E.A. (2018) *Rett og Rettsanvendelse*. Universitetsforlaget Oslo.

Øye, I. (2018) *eliminasjonsfase*. Hentet fra det Store medisinske leksikon 08.03.2024:

<https://sml.snl.no/eliminasjonsfase>

Øye, I.; Brørs, O.; Sager, G.B. (2020) *farmakokinetikk*. Hentet fra det Store medisinske leksikon 19.01.2024:

<https://sml.snl.no/farmakokinetikk>

Øye, I. (2021) *toleranse (farmakologi)*. Hentet fra det Store medisinske leksikon 01.05.2024:

https://sml.snl.no/toleranse_-_farmakologi

7.7 Nettsteder

Oslo universitetssykehus (2023) *Alkoholpromille – eksempler på beregning*. Hentet 26.01.2024 fra:

<https://www.oslo-universitetssykehus.no/fag-og-forskning/nasjonale-og-regionale-tjenester/rettsmedisinske-fag/alkohol-og-rusmidler/alkoholpromille-eksempler-pa-beregning>

Oslo universitetssykehus (2023) *Rusmiddelstatistikk Funn i blodprøver hos bilførere mistenkt for ruspåvirket kjøring 2022*. Avdeling for rettsmedisinske fag. Hentet fra:

<https://www.oslo-universitetssykehus.no/fag-og-forskning/nasjonale-og-regionale-tjenester/rettsmedisinske-fag/alkohol-og-rusmidler> (PS: Må åpne «Ruspåvirket kjøring 2022 (PDF).» herifra)

FHI (2023) *Narkotikabruk i Norge*. Hentet 13.02.2024 fra:

<https://www.fhi.no/le/rusmidler-og-avhengighet/narkotikainorge/bruk-av-narkotika/narkotikabruk-i-norge/?term=#cannabis>

7.8 Nyhetsartikler

Andersrød, B.V. (2024) NRK. *Taxisjåfør ble dømt for ruskjøring og mistet jobben: Var klinisk edru*. Hentet 26.01.2024 fra:

<https://www.nrk.no/ostfold/taxisjafor-mistet-jobben-etter-a-ha-blitt-fratatt-forerkortet-for-kjoring-i-cannabisrus-1.16664735>

Thommessen, J.K. (2023) NRK. *Stappfullt i Høyesterett i cannabis-sak: – Mange har opplevd seg dømt*. Hentet 25.04.2024 fra:

https://www.nrk.no/norge/stappfullt-i-hoyesterett-i-cannabis-sak_-_mange-har-opplevd-seg-domt-1.16639573

7.9 Annet

Statens legemiddelverk (2009) *SVAR PÅ HØRING AV RAPPORT OM KJØRING UNDER PÅVIRKNING AV ANDRE RUSMIDLER ENN ALKOHOL*. Regjeringen.no. Hentet

02.02.2024 fra:

https://www.regjeringen.no/contentassets/265b590ad1324acf80072ab6db10fb66/217207_1_p-statenslegemiddelverk.pdf?uid=Statens_legemiddelverk

Røgeberg, O. (2021). *Høringsuttalelse*. Regjeringen.no. Hentet 25.01.2024:

https://www.regjeringen.no/contentassets/e32b3b2584bb4194abe1cfc0adea8518/privatperson/ole-rogeberg.pdf?uid=Ole_R%C3%B8geberg

Blomkvist, A.W. (2021) *Høringsuttalelse*. Regjeringen.no. Hentet 25.01.2024 fra:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-forskrift-om-endring-i-forskrift-20.-januar-2012-nr.-85-om-faste-grenser-for-pavirkning-av-andre-berusende-eller-bedovende-middel-enn-alkohol-m.m/id2864184/?uid=630ba38a-5b0c-4f94-8b98-e0370073d20f>

European Court of Human Rights (2022) *Guide on Article 7 of the European Convention on Human Rights*. Hentet fra:

https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_7_ENG

